



CERANEO – Centar za razvoj neprofitnih organizacija

Socijalno vijeće Grada Zagreba

# Aktualizacija Akcijskog plana Europskog stupa socijalnih prava u urbanom kontekstu

SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA

ZAGREB, ožujak 2022.



GRAD  
**ZAGREB**

OVAJ DOKUMENT IZRAĐEN JE UZ FINANSIJSKU PODRŠKU GRADA ZAGREBA

# Aktualizacija Akcijskog plana Europskog stupa socijalnih prava u urbanom kontekstu

SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA

Pripremili:

Prof. dr. sc. Gojko Bežovan  
izv.prof. dr. sc. Jelena Matančević  
Doc. dr. sc. Danijel Baturina  
dr. sc. Josip Pandžić  
Ana Zadelj, mag. polit. soc.  
Sara Akmačić, mag. polit. soc.  
Sara Dželalija, mag. act. soc.

Socijalna slika Grada Zagreba pod nazivom „Aktualizacija Akcijskog plana Europskog stupa socijalnih prava u urbanom kontekstu“ dostupnaje u elektronskom obliku na web stranicama [www.ceraneo.hr](http://www.ceraneo.hr) i [www.zagreb.hr](http://www.zagreb.hr).

## SADRŽAJ

UVOD .....	1
AKCIJSKI PLAN EUROPSKOG STUPA SOCIJALNIH PRAVA .....	2
STANOVNIŠTVO .....	5
Načelo jednakih mogućnosti kod osoba s invaliditetom Grada Zagreba .....	6
KUĆANSTVA I OBITELJI .....	9
Načelo europskog stupa socijalnih prava: rodna ravnopravnost .....	10
STANOVANJE .....	13
Stanovanje i Akcijski plan Europskog stupa socijalnih prava .....	17
ODGOJ I OBRAZOVANJE .....	19
ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST .....	24
Socijalni dijalog i uključenost radnika .....	24
EKONOMSKI POKAZATELJI .....	27
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA .....	30
PROGRAMI SOCIJALNE SKRBI .....	34
SUFINANCIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA .....	40
Civilno društvo kao aktivan element Europskog stupa socijalnih prava .....	40
Sufinanciranje projekata i programa .....	41
LITERATURA: .....	44

Socijalna slika je dokument koji izrađuje Socijalno vijeće Grada Zagreba te je rezultat rada Vijeća i suradnje s Gradom Zagrebom, posebno s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom. CERANEO kontinuirano od 2013. godine prijavljuje "Socijalno vijeće Grada Zagreba" za sufinanciranje iz Proračuna Grada Zagreba. U sklopu spomenutog projekta CERANEO izrađuje Socijalnu sliku Grada Zagreba. **Cilj osnivanja Socijalnog vijeća Grada Zagreba** je kvalitetno i sustavno planiranje učinkovitih socijalnih intervencija i mjera socijalne politike utemeljenih na realnim pokazateljima stanja i potreba građana Grada Zagreba.

CERANEO izrađuje Socijalnu sliku Grada Zagreba s ciljem usporedbe trendova socijalnog razvoja grada prema devet područja: stanovništvo, kućanstva i obitelj, stanovanje, odgoj i obrazovanje, zaposlenost i nezaposlenost, ekonomski pokazatelji, zdravstvena zaštita, programi socijalne skrbi te sufinanciranje programa, projekata i aktivnosti. Temeljem dostupnih podataka svih devet područja promatra se u okviru međunarodnih i europskih koncepta, direktiva i preporuka s osvrtom na kontekst nacionalnih politika i Socijalni plan Grada Zagreba za razdoblje od 2014. do 2020. godine.<sup>1</sup> Metodologija izrade Socijalne slike Grada Zagreba posebno naglašava najistaknutije programe i projekte provedene uz potporu i suradnju s Gradom Zagrebom u područjima istaknutih izazova. Svako područje prikazuje jedan socijalni izazov prepoznat pokazateljima Socijalne slike toga područja, te u okviru pojedinog istaknutog socijalnog izazova daje prikaz međunarodnih, europskih i nacionalnih smjernica, preporuka i primjera dobre prakse u odgovoru na identificirane izazove. Uz prikaz socijalnih izazova istaknuti su uočeni glavni trendovi te primjeri dobrih praksi kao odgovor na njih. Svako područje sadrži zaključke u obliku smjernica i preporuka za socijalno ulaganje te prioritete socijalne politike.<sup>2</sup>

Riječi i pojmovni skloovi rodnoga značenja upotrebljeni u cijelom tekstu koji imaju rodno značenje odnose se jednako na muški i ženski rod, sukladno članku 43. Zakona o ravnopravnosti spolova (Narodne novine 82/08 i 69/17).

**Socijalna slika jedan je od strateških dokumenata i predstavlja osnovu za socijalno planiranje.**

**Socijalna slika pokazuje stanje i izazove socijalnog razvoja određenog područja.**

**Socijalna slika prati brojne pokazatelja (Socijalna slika Grada Zagreba prati 9 pokazatelja društvenog razvoja) i metodološki je prilagodljiva ovisno o potrebama, stanju i novim trendovima.**

**Socijalna slika prikazuje kvalitetu života građana i učinke mjera i utjecaja na život građana.**

**Socijalna slika doprinosi razvoju misleće socijalne politike s ciljem jačanja socijalne kohezije.**

<sup>1</sup> Zaključkom Gradske skupštine Grada Zagreba provedba Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. – 2020. produljena je do kraja 2021. godine (Službeni glasnik Grada Zagreba 4/21)

<sup>2</sup> Odlukom o ustrojstvu i djelokrugu gradskih upravnih tijela (Službeni glasnik Grada Zagreba (17/21, 24/21) došlo je do promjena naziva pojedinih gradskih ureda, za potrebe ove Socijalne slike koriste se nazivi ta dašnjih gradskih ureda.

## AKCIJSKI PLAN EUROPSKOG STUPA SOCIJALNIH PRAVA

Izazovi ekonomске i socijalne nesigurnosti prepoznati su kao prioritet u vremenu u kojem se tržišta rada i društva brzo razvijaju, dok globalizacija, digitalna revolucija, promjene u obrascima rada te društvena i demografska kretanja donose nove mogućnosti i izazove (poput izrazite nejednakosti, dugotrajne nezaposlenosti, nezaposlenosti mladih i međugeneracijske solidarnosti). Izrada ovogodišnje Socijalne slike događa se u vremenu snažno obilježenim COVID-19 pandemijom, potresom i obnovom oštećenih zgrada. Budući da su gospodarski i društveni napredak povezani, uspostava Europskog stupa socijalnih prava poboljšavanjem europske konkurentnosti i poticanjem ulaganja, otvaranjem radnih mesta i socijalne kohezije trebala bi biti dio sveobuhvatnijih napora u izgradnji uključivijeg i održivijeg modela rasta s pravednim tržištem rada i socijalnom državom (Bežovan i Baturina, 2019.). Europska Komisija predlaže tri glavna cilja EU-a koja želi ostvariti do kraja desetljeća u području zapošljavanja, vještina i socijalne zaštite, a koji su u skladu s UN-ovim ciljevima održivog razvoja (Europska komisija, 2021.a).

Europski parlament, Vijeće i Komisija na Socijalnom samitu za pravedna radna mjesta i rast (*Social Summit for Fair Jobs and Growth*) održanom u Gothenburgu u Švedskoj 17. studenog 2017., naglasili su potrebu da se ljudi stave na prvo mjesto i predstavili Europski stup socijalnih prava koji se sastoji od tri cjeline i 20 načela koji su unutar svake cjeline podijeljeni na nekoliko tema (Bežovan i Baturina, 2019.). Na Europski stup socijalnih prava već je stavljen naglasak u socijalnoj slici 2017./2018. godinu Izazovi provedbe smjernica Europskog stupa socijalnih prava u Gradu Zagrebu.

Rasnača (ETUI 2017.) navodi da je ključno za Europski stup socijalnih prava kako će biti usvojen i instrumentaliziran od institucija EU-a i drugih dionika. Za to je moguće **ključan Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava** (Europska komisija, 2021.a).

**Brojnija i bolja radna mjesta** prvo je od područja kojima treba posvetiti više pozornosti. Stvaranje poslovnih prilika u realnom gospodarstvu te prilagođavanje standarda rada, čineći ih prikladnjima za budućnost istog, neki su od ključnih elemenata o kojima se razmišlja u navedenom području. U tome se vidi nekoliko izazova (Europska komisija, 2021.b): siromaštvo i nejednakosti zaposlenih radnika, osigurati da poslodavci plaćaju primjerenu plaću neophodnu kako bi se zajamčili primjereni uvjeti rada i života te naglašavaju potrebu da se pitanja digitalizacije i rad na daljinu rasprave sa svim relevantnim dionicima, posebno sa socijalnim partnerima. Osim toga, Akcijski plan u ovom dijelu naglasak stavlja na standarde sigurnosti i zdravlja na radu za novi svijet rada te mobilnost radnika.

U drugom području **Vještine i jednakost** naglašava se ulaganje u vještine i obrazovanje kako bi se otvorile nove prilike za sve, kao i stvaranje Unije ravnopravnosti. Uzadnjem dijelu Socijalna zaštita i uključenost naglašava se dostojanstven život, promicanje zdravlja i osiguravanje skrbi, te prilagođavanje socijalne zaštite novom svijetu.

U Akcijskom planu (Europska komisija, 2021.b) utvrđuju se mjere na razini EU-a za daljnju provedbu europskog stupa socijalnih prava kako bi se izgradila jača socijalna Europa za pravednu tranziciju i oporavak. Pri tome se poziva države članice i sve dionike, a posebno se odnosi na regionalna i lokalna tijela te organizacije civilnog društva u budućim ulaganjima i reformama, da stave visoke socijalne standarde utvrđene stupom. U svakom od područja naglašava se što Komisija planira napraviti te što potiče, kao i kako poticati socijalna ulaganja s pomoću sredstava EU-a gdje se opisuju različiti instrumenti i financijske mogućnosti koje će biti na raspolaganju. (Europska Komisija, 2021). Za praćenje se naglašava revidirani pregled socijalnih pokazatelja (socijalni semafor) (Europska komisija, 2021.b) koji ima ukupno sedamnaest primarnih pokazatelja te trideset i jedan sekundarni pokazatelj koji će se pratiti.

Hrvatska načelno podupire Europski stup socijalnih prava<sup>3</sup>, no konkretnе akcije prema njegovoj implementaciji nisu posebno vidljive. To je posebno jasno pri artikuliranju Akcijskog plana za provedbu Europskog stupa socijalnih prava na nacionalnoj i lokalnim razinama. Stoga ova socijalna slika u fokus stavlja upravo taj akcijski plan, koliko je primjenjiv i značajan na lokalnoj razini, te kako može biti okvir unapređenja lokalnih socijalnih politika, jer kao što naglašava Akcijski plan; „Socijalna pravila EU-a ništa ne vrijede bez provedbe.“ U tom smislu vide se dodatni razlozi, Grad Zagreb treba se uključiti u provedbu Akcijskog plana te sudjelovati u aktivnostima koje će se ticati posebnih područja socijalne politike na razini Unije.

### Ciljevi Akcijskog plana

Glavna tri cilja su:

1. najmanje **78 % stanovništva** u dobi od 20 do 64 godine trebalo bi biti zaposleno do 2030. godine,
2. najmanje **60 %** svih odraslih svake godine do 2030. godine trebalo bi sudjelovati u osposobljavanju,
3. najmanje **15 milijuna** manje osoba izloženo riziku od siromaštva i socijalne isključenosti

Europski socijalni fond plus (ESF+), čiji je proračun 88 milijardi EUR, nastavit će biti glavni instrument EU-a za potporu provedbi Europskog stupa socijalnih prava i postizanju triju predloženih glavnih ciljeva EU-a. Provedba načela stupa socijalnih prava i izazovi navedeni u preporukama za pojedine zemlje donesenima u kontekstu europskog semestra bit će temelj državama članicama za pripremu operativnih programa u okviru ESF-a plus. U okviru tog novog instrumenta:

- najmanje 25 % sredstava iz ESF-a plus na nacionalnoj razini trebalo bi potrošiti na suzbijanje siromaštva i socijalne isključenosti, unutar čega bi države članice koje su najviše pogodjene siromaštvom djece trebale uložiti najmanje 5 % u mјere za suzbijanje siromaštva djece. Sve druge države trebale bi isto tako namijeniti odgovarajuće iznose za provedbu predstojećeg Jamstva za djecu. Osim toga, sve će države članice trebati izdvojiti najmanje 3% svojeg udjela u ESF-u plus za borbu protiv materijalne deprivacije;
- kako bi smanjile nezaposlenost mladih, države članice trebat će izdvojiti najmanje 12,5 % sredstava za mlade koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja, te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (NEET-ovi) ako je relativni prosjek osoba u toj skupini iznad prosjeka EU-a, a sve će druge države članice trebati namijeniti odgovarajući iznos za provedbu pojačanog Jamstva za mlade;
- države članice moraju izdvojiti odgovarajući iznos za izgradnju kapaciteta socijalnih partnera i organizacija civilnog društva; ako su do bile preporuku za svoju zemlju u tom području trebale bi programirati 0,25 % sredstava iz ESF-a plus.

### Porto deklaracija

Članice EU tijekom Portugalskog predsjedanja EU-om, **Porto socijalni Summit**, prihvatile su **Deklaraciju iz Porta**<sup>4</sup> koja se u velikoj mjeri oslanja na provedbu Akcijskog plana Europskog stupa socijalnih prava.

<sup>3</sup> <https://vlada.gov.hr/vijesti/predsjednik-vlade-na-social-summitu-u-goteborgu-hrvatska-snazno-podupire-europski-stup-socijalnih-prava/22868>

<sup>4</sup> <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/05/08/the-porto-declaration/>

U Deklaraciji se ističe kako je Europski stup socijalnih prava temeljni element oporavka. Njegova provedba ojačat će kretanje Unije prema digitalnoj, zelenoj i pravednoj tranziciji, te pridonijeti postizanju uzlazne društvene i ekomske konvergencije i odgovaranju na demografske izazove. Socijalna dimenzija, socijalni dijalog i aktivna uključnost socijalnih partnera uvijek su bili u srži visoko konkurentnog socijalnog tržišnog gospodarstva. Naglašava se predanost zajedništvu i solidarnosti u EU, što znači osiguravanje jednakih mogućnosti za sve i da nitko ne zaostaje.

Strateškom agendum EU-a 2019.-2024., nastavit će se i produbljena provedba Europskog stupa socijalnih prava na razini EU-a i na nacionalnoj razini, uz dužno poštovanje odgovarajućih nadležnosti i načela supsidijarnosti i proporcionalnosti.

Pozdravljeni su novi glavni ciljevi EU-a o zapošljavanju, vještinama i smanjenju siromaštva, te revidirani **socijalni semafor** predložen u Akcijskom planu koji će pomoći u praćenju napretka provedbe socijalnog stupa, uzimajući u obzir različite nacionalne okolnosti, kao i dio okvira za koordinaciju politike u kontekstu europskog semestra.

Kako se Europa postupno oporavlja od pandemije COVID-19, prioritet će biti prijelaz sa zaštite na otvaranje radnih mjesta i poboljšanje kvalitete radnih mjesta, pri čemu mala i srednja poduzeća (uključujući socijalna poduzeća) imaju ključnu ulogu. Provedba načela iz Europskog stupa socijalnih prava bit će ključna za osiguranje stvaranja više i boljih radnih mjesta za sve u okviru uključivog oporavka.

Istiće se kako će u središte političkog djelovanja biti stavljeni obrazovanje i vještine. Zelena i digitalna tranzicija donijet će goleme mogućnosti za europske građane, ali i mnoge izazove, koji će zahtijevati više ulaganja u obrazovanje, strukovno osposobljavanje, cjeloživotno učenje, usavršavanje i prekvalifikaciju, kako bi se potaknuo prijelaz na zapošljavanje prema sektorima u kojima postoji sve veća potražnja za radom. Istodobno, u kontekstu takvih promjena pozornost će se usmjeriti na jačanje prava radnika, sustava socijalne sigurnosti, zdravlja i sigurnosti na radu.

U deklaraciji se ističe predanost smanjenju nejednakosti, obrani pravednih plaća, borbi protiv socijalne isključenosti i siromaštva, preuzimanju cilja borbe protiv siromaštva djece i naslovijavanju rizika isključenosti za posebno ranjive društvene skupine kao što su dugotrajno nezaposleni, starije osobe, osobe s invaliditetom i beskućnici.

U skladu s temeljnim načelima Europske unije i načelom 2. Europskog stupa socijalnih prava pojačat će se napor u borbi protiv diskriminacije, aktivno će se raditi na uklanjanju rodnih razlika u zapošljavanju, plaćama i mirovinama, promicat će se jednakost i pravednost za svakog pojedinca u našem društvu.

Deklaracija daje prioritet akcijama za podršku mladima, koji su bili veoma negativno pogodjeni krizom COVID-19, koja je duboko poremetila njihovo sudjelovanje na tržištu rada, kao i njihove planove obrazovanja i osposobljavanja. Istiće se kako mladi ljudi predstavljaju nezamjenjiv izvor dinamike, talenta i kreativnosti za Europu. Hoće se osigurati da oni postanu pokretačka snaga uključivog zelenog i digitalnog oporavka kako bi pomogli u izgradnji Europe budućnosti, uključujući korištenje punog potencijala Erasmus+ za poticanje mobilnosti diljem Europe za sve studente i učenike.

Posebno je istaknuta potreba pomognog praćenja napretka postignutog prema provedbi Europskog stupa socijalnih prava i glavnih ciljeva EU-a za 2030. godinu.

Između ostalih, ključne aktivnosti glede provedbe Akcijskog plana u 2022. godini su<sup>5</sup>:

---

<sup>5</sup> Više vidjeti: [https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan\\_en#timeline-and-key-actions](https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_en#timeline-and-key-actions)

Revizija Barcelonskih ciljeva; Inicijativa o putevima do školskog uspjeha; Inicijativa za dugotrajnu skrb; Novi alati i pokazatelji za pristup zdravstvenoj skrbi; Preporuka Vijeća o minimalnom dohotku; Inicijativa za socijalni dijalog i Prvo izvješće EU-a o pristupu osnovnim uslugama.

Naime, ovdje su i aktivnosti relevantne za socijalnu politiku Grada Zagreba pa bi se u tom smislu trebalo uključiti u njihovu pripremu i provedu.

## STANOVNIŠTVO

Prema procjeni Državnog zavoda za statistiku, Grad Zagreb je 2020. godine imao 809 268 stanovnika što je povećanje od 2,4% u odnosu na procjenu stanovništva sredinom 2011. **U godinu dana u Gradu Zagrebu povećao se broj stanovnika za 2 014 osoba, odnosno bilježi rast od 0,2%**. Kada se taj broj podijeli s brojem dana u godini dolazi se do podatka kako se broj stanovnika na dnevnoj osnovi u Gradu Zagrebu povećava za 5 osoba. Za razliku od Zagreba, u Hrvatskoj se broj stanovnika dnevno smanjuje za 48 osoba. Uzmemو li u obzir ukupno stanovništvo Republike Hrvatske, njegov najveći dio živi na području Grada Zagreba (20,0 %). Također treba istražnuti da Grad Zagreb, uz Dubrovačko-neretvansku i Istarsku županiju, jedini na teritoriju Republike Hrvatske bilježi porast stanovništva u 2020. godini u odnos na popis stanovništva iz 2011. (Kretanje broja stanovnika u Gradu Zagrebu od 2011. do 2020., 2021.).

**Od sredine 2011. do sredine 2020. broj stanovnika u Zagrebu apsolutno je povećan za 18 818 stanovnika.** Zagrebačko stanovništvo u posljednjih devet godina raste po prosječnoj godišnjoj stopi od 0,26%. Tome doprinose povoljniji demografski trendovi posljednjih godina, proizašli u prvom redu iz pozitivnog salda ukupnih migracija ili većeg broja doseljenih nego odseljenih u unutarnjim migracijama (Kretanje broja stanovnika u Zagrebu od 2011. do 2020., 2021.).

Gledamo li spolnu strukturu stanovnika Grada Zagreba ona se nije značajnije mijenjala u odnosu na prethodne godine, 382 337 (47,2%) je broj muškog, a 426 931 (52,8%) ženskog stanovništva. (Zagreb u brojkama 2021., 2022.).

Dobna struktura stanovništva Grada Zagreba i dalje se nije značajnije mijenjala u odnosu na prethodnu godinu. U dobnoj strukturi stanovništva Grada 2020. godine dominira kategorija osoba u dobnoj skupini 25–64 godine starosti (55,63%), potom slijedi kategorija osoba životne starosti 65 i više godina (19,67%), udjelom ih slijede osobe starosti 0–14 godina (15,09%), te najmanje zastupljena kategorija stanovništva u dobnom rasponu 15–24 godine (9,6%) (Državni zavod za statistiku-Procjena stanovništva prema dobним skupinama i spolu, po županijama 2020., 2022.).

Prema posljednjim raspoloživim podacima stopa živorođenih u Gradu Zagrebu na 1 000 stanovnika u 2020. godini iznosila je 9,7‰. Stopa prirodnog prirasta je u padu, a u 2020. godini je iznosila -2,6‰ jer je prirodni prirast negativan (-2 073), a to znači više umrlih nego živorođenih. U Hrvatskoj je i dalje u kontinuitetu negativan prirodni prirast pa je u 2020. godini stopa prirodnog prirasta bila -5,2‰. U 2020. u Gradu Zagrebu prosječno se dnevno rađalo 22 djeteta, a dnevno prosječno umiralo 27 stanovnika. Prema tome, broj stanovnika u Gradu Zagrebu prirodnim kretanjem smanjivao se za pet stanovnika dnevno.

Izvješće Ureda za demografiju Grada Zagreba od rujna 2021., pod nazivom "Kretanje broja stanovnika u Gradu Zagrebu od 2011. do 2020. godine" navodi kako kretanje nataliteta u ovom razdoblju nije dovelo do toga da se broj stanovnika u Gradu Zagrebu povećava prirodnim putem (zbog visokog mortaliteta uzrokovanih visokom ostarješću stanovništva), nego isključivo doseljavanjem novog stanovništva na područje Grada Zagreba. Budući se broj stanovnika u gotovo svim županijama smanjuje, relativni udio Grada Zagreba u ukupnom stanovništvu Hrvatske u stalnom je porastu.<sup>6</sup>

**Gledajući migracije koje se odnose na Grad Zagreb, u 2020. dolazi do porasta doseljenih iz drugih županija i iz inozemstva, međutim također dolazi i do porasta odseljenih u inozemstvo.** U 2020. u Grad Zagreb prosječno se dnevno doseljavao 21 stanovnik iz drugih županija Republike Hrvatske, dok je istovremeno iz Grada Zagreba iseljavalo 18 stanovnika u neko od naselja diljem Republike Hrvatske. Iz inozemstva se dnevno doseljavalo 18 stanovnika, a u inozemstvo je svakodnevno iz Grada Zagreba odselilo 16 stanovnika. Ukupno se u Grad Zagreb dnevno doseljava 39 stanovnika, a iseljava se 34 stanovnika. Prema tome saldo ukupne migracije na dnevnoj osnovi iznosi 5 stanovnika. To znači da se Grad Zagreb u 2020. zahvaljujući migracijama u prosjeku dnevno povećavao za 5 novodoseljenih stanovnika. Saldo ukupnih migracija i saldo migracije među županijama je pozitivan.

Najveći postotak doseljenih osoba iz inozemstva na područje Grada Zagreba u 2020. godini dolaze iz Bosne i Hercegovine (30,0%), ostalih zemalja (17,6%), Srbije (12,8%), nepoznato (11,8%), Kosova (9,1%), Njemačke (5,6%), Albanije (4,2%), Ukrajine (2,4%), Sjeverne Makedonije (2,3%), Filipina (1,5%), Indije (1,4%) te SAD-a (1,3%).

S druge strane najveći postotak odseljenih osoba iz Grada Zagreba u inozemstvo u 2020. godini je u Njemačku (24,0%), Bosnu i Hercegovinu (19,7%), ostale zemlje (19,2%), Srbiju (9,5%), Kosovo (7,3%), Austriju (6,4%), Albaniju (2,8%), Ujedinjenu Kraljevinu (2,4%), Irsku (2,4%), Sjevernu Makedoniju (2,2%) te Švicarsku (2,0%) (Statistički ljetopis Grada Zagreba 2021., 2022.).

Iako je Zagreb najgušće naseljeno područje Republike Hrvatske, zahvaljujući razvoju i naseljavanju očito je kako u recentnije vrijeme nema značajnije visoke demografske trendove, što se očituje u blagom (stagnantnom) općem kretanju stanovništva i ubrzanom procesu starenja stanovništva na tom području. Stanovništvo Zagreba i dalje raste dominantno zbog imigracijskih tokova, odnosno doseljavanja stanovništva, uslijed prepoznatih razvijenih demografskih mjera i politike Grada Zagreba.

U okviru aktualizacije Akcijskog plana Europskog stupa socijalnih prava, koji je u fokusu Socijalne slike Grada Zagreba za 2020. i 2021. godinu naglasak u narednom poglavljju stavit će na načelo jednakih mogućnosti kod osoba s invaliditetom Grada Zagreba, budući da Grad kontinuirano radi na kreiranju cjelovitih politika prema navedenoj skupini, sukladno strateškim dokumentima.

### Načelo jednakih mogućnosti kod osoba s invaliditetom Grada Zagreba

Prema posljednjim dostupnim podatcima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo iz 2021. godine, u Gradu Zagrebu živi 105 291 osoba s invaliditetom od čega su 53 292 muški (51%) i 51 999 žene (49%) te na taj način **osobe s invaliditetom čine 13% ukupnog stanovništva Grada Zagreba**. Najveći broj osoba s

<sup>6</sup><https://www.zagreb.hr/userdocsimages/demografija/Kretanje%20broja%20stanovnika%20u%20Zagrebu%20od%202011.-2020.pdf>

invaliditetom, njih 46 840 (44,48%), nalazi se u dobroj skupini starijih od 65 godina. Invaliditet je prisutan u svim dobnim skupinama, njih 43 884 (41,68%) nalazi se između 20 do 64 godina, a 14 567 (13,83%) od 0 do 19 godina odnosno kod djece. Usporedivši koliki je udio osoba s invaliditetom u ukupnom stanovništvu županije (13%) naspram Republike Hrvatske (14,4%), prema navedenim dobnim skupinama, dolazi se do podatka da je **Grad Zagreb ispod prosjeka za ukupnu prevalenciju te prevalencije u svim dobnim skupinama, osim u doboj skupini 0-19 (9,3%) gdje je iznad prosjeka Republike Hrvatske (8,2%)**. Prema zadnjim dostupnim podacima o obrazovanju 53% osoba s invaliditetom nema završenu osnovnu školu ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje, 33% ima srednju stručnu spremu, dok je 6% osoba s visokom ili višom stručnom spremom. Specijalno obrazovanje je prisutno kod 8% osoba s invaliditetom.<sup>7</sup> Prema podatcima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo iz 2019. godine, oštećenja jezično-govorno glasovne komunikacije i specifične teškoće u učenju najčešći su specificirani uzroci koji određuju potrebu primjerenog oblika školovanja dok je redovni program uz individualizirane postupke najčešći oblik njezinog specificiranog provođenja. Osobe s invaliditetom, prema dostupnim podacima sustava socijalne skrbi, u najvećem broju (85%) žive u obitelji dok ih oko 12% živisamo, 0,5% ima udomitelja ili skrbnika, a oko 2% osoba s invaliditetom boravi u ustanovama. Što se tiče braniteljske populacije, njih 7 088 je s invaliditetom te 897 koji imaju posljedice ratnih djelovanja iz II svjetskog rata ili su civilni invalidi rata i porača.<sup>8</sup>

Republika Hrvatska kao članica Ujedinjenih naroda, Europske unije i Vijeća Europe u skladu sa standardima na području ljudskih prava, aktivno promiče i štiti ljudska prava osoba s invaliditetom. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda bila je temelj za donošenje Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine te Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine. Nadalje donesen je novi Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2021. do 2027. godine.

Kako se navodi u Nacionalnom planu, on izjednačava mogućnosti za osobe s invaliditetom te predstavlja akt strateškog planiranja kojim Republika Hrvatska nastavlja kreirati politiku prema osobama s invaliditetom, poštujući UN Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom i ostale međunarodne standarde kao okvir za daljnji razvoj prava za osobe s invaliditetom. Tako se u opisu prioriteta: Inkluzivni odgoj i obrazovanje te zapošljavanje osoba s invaliditetom, navodi se da je kvalitetno obrazovanje preduvjet ulaska u svijet rada kao jednog od temeljnih područja neovisnog življenja i da je potrebno poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada primjenjujući načela antidiskriminacijske politike. Također je potrebno kontinuirano podizati razinu svijesti o potrebi zapošljavanja osoba s invaliditetom kako bi mogle ispuniti svoje potencijale i doprinijeti razvoju društva na ravнопravnoj osnovi s drugim građanima. (Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine, 143/2021.).

Vezano uz to, unutar Akcijskog plana za provedbu europskog stupa socijalnih navodi se kako Europska komisija iznosi viziju jake socijalne Europe koja je usmjerena na radna mjesta i vještine za budućnost te otvara put pravednom, uključivom i otpornom socioekonomskom oporavku. U Akcijskom planu navode se konkretnе mjere za daljnju provedbu načela tog stupa u sklopu zajedničkih nastojanja država

<sup>7</sup> [https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2021/10/Invalid\\_2021.pdf](https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2021/10/Invalid_2021.pdf)

<sup>8</sup> <https://www.hzjz.hr/periodicne-publikacije/izvjesce-o-osobama-s-invaliditetom-u-republici-hrvatskoj-stanje-05-2019/>

članica i Europske unije uz aktivno sudjelovanje socijalnih partnera i civilnog društva, te se predlažu i glavni ciljevi koje bi Europska unija trebala ostvariti u području zapošljavanja, vještina i socijalne zaštite do 2030. Akcijski plan naglašava potrebu uključivanja na tržište rada svih nedovoljno zastupljenih skupina, primjerice osoba s invaliditetom. Njihovo uključivanje na tržište rada doprinijet će sveobuhvatnjem rastu zaposlenosti na razini cijele EU. Krajnji cilj ostvarivanja mjera Akcijskog plana je mogućnost da svi građani EU u potpunosti uživaju prava i imaju koristi od načela Europskog stupa socijalnih prava<sup>9</sup>.

Grad Zagreb je u procesu donošenja nove Zagrebačke strategije koja se temelji se na iskustvu provedbe prethodnih strategija, ali i na rezultatima savjetovanja na temu postignuća i rezultata provođenja mjera i aktivnosti prethodnih strategija te o prioritetima za sljedeće provedbeno razdoblje. Analizirani su i prioriteti novog europskog strateškog okvira (Europska strategija o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021. – 2030.) prema kojima će se politike za osobe s invaliditetom država članica uskladiti i ubrzati provedba Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. Glavni je cilj Strategije 2022. – 2027. ukidanje svake diskriminacije na temelju invaliditeta, odnosno svakog ograničavanja ili isključivanja na temelju invaliditeta, posljedica kojeg je narušavanje integriteta osobe.

Grad Zagreb od 2003. provodi sustavnu i sveobuhvatnu politiku prema osobama s invaliditetom, prateći i provodeći mjere i aktivnosti strateških dokumenta namijenjenih poboljšanju životnih uvjeta osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju na području Grada Zagreba bez obzira na vrijeme nastanka, vrstu, stupanj i okolnosti pod kojima je invaliditet nastupio. U Gradu Zagrebu registrirano je oko 70 udruga osoba s invaliditetom i udruga koje djeluju u korist osoba s invaliditetom.<sup>10</sup>

### Primjeri dobre prakse

Centar Novi Jelkovec otvoren 16.02.2021. godine, osnovan je radi pružanja socijalnih usluga u zajednici, i to djeci s teškoćama u razvoju, mlađim punoljetnim i odraslim osobama s invaliditetom. U svojim novouređenim prostorima pruža uslugu organiziranog stanovanja i uslugu poludnevног / cjelodnevног boravka odraslim osobama s tjelesnim oštećenjima. Uz napore i timsku podršku stručnih suradnika, osobe s invaliditetom maksimalno se uključuje u život lokalne zajednice na području Grada Zagreba te se potiče njihovo neovisno življenje uz potporu. Potiče se potpuno iskoristavanje njihovih sposobnosti i potencijala, socijalna integracija u zajednici, kao i individualizacija potreba i mogućnosti.

#### SMJERNICE:

- Unaprjeđenje pristupačnosti javnog prijevoza i javnog prostora.
- Razvoj kapaciteta i usluga ustanova Grada Zagreba koje skrbe o osobama s invaliditetom.
- Razvoj socijalnih usluga u zajednici.

<sup>9</sup>[https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b7c08d86-7cd5-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0010.02/DOC\\_1&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b7c08d86-7cd5-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF)

<sup>10</sup><http://www1.zagreb.hr/zagreb/sjglasnik.nsf/7ffe63e8e69827b5c1257e1900276647/9cff855965ba6fefc1257f7d003fec25/FILE/ZG%20Strategija2016-2020.pdf>

## KUĆANSTVA I OBITELJI

Prema prvim rezultatima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2021. godine pri Državnom zavodu za statistiku, broj privatnih kućanstava u Gradu Zagrebu bio je 299 792. U usporedbi tih podataka s konačnim podacima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, vidi se određen pad broja privatnih kućanstava. Točnije, broj privatnih kućanstava smanjen je za 1,2%, odnosno za 3 649 kućanstava, dok se ukupan broj stambenih jedinica povećao za 2,4%, odnosno za 9 100 stambenih jedinica.<sup>11</sup>

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, na razini Republike Hrvatske u 2020. godini sklopljeno je 15 196 brakova, dok je broj sklopljenih brakova u 2019. godini iznosi o 19 761. Broj razvedenih brakova iznosi 5 153, dok je u godini prije iznosi 5 936. Može se vidjeti kako je u 2020. godini manji broj sklopljenih, ali i razvedenih brakova u Republici Hrvatskoj u odnosu na 2019. Podaci na razini cijele Hrvatske govore da u 2020. godini, sklopljeni brakovi na 1 000 stanovnika iznose 3,8, dok razvedeni brakovi na 1 000 stanovnika iznose 1,3. Broj razvedenih brakova na 1 000 sklopljenih iznosi 339,1.<sup>12</sup> U 2020. godini, Grad Zagreb broji 2 861 sklopljenih brakova (manje u odnosu na 2019. godinu kada je sklopljeno 3 808 brakova, što je u skladu i s nacionalnim podacima) te 1 145 razvedenih brakova (nešto manje u odnosu na 2019. godinu kada je bilo 1 430 razvedenih brakova).

Neke od mjera aktivne pronatalitetne politike koje su se u Gradu Zagrebu provodile zadnjih desetak godina i koje su bile na snazi u razdoblju od druge polovice 2020. godine i tijekom prve polovice 2021. godine su novčana pomoć za opremu novorođenog djeteta i mjera novčane pomoći za roditelja odgojitelja. Novčana pomoć za roditelja odgojitelja mjera je pronatalitetne politike Grada Zagreba roditeljima s troje i više djece koja je uvedena 2016. godine (Službeni glasnik Grada Zagreba 16/16 i 19/16), a pod pojmom „roditelj odgojitelj“ smatra se majka ili otac djeteta, udomitelj ili druga osoba kojoj je dijete, temeljem kojeg ostvaruje novčanu pomoć, povjereni na brigu i odgoj odlukom nadležnog tijela, a koja u zajedničkom kućanstvu živi s najmanje troje djece, od kojih najmlađe dijete još nije polaznik osnovnoškolskog programa obrazovanja, a najstarije dijete u trenutku podnošenja zahtjeva nije starije od dvadeset i šest godina života te koja ispunjava i ostale uvjete koji su propisani odredbama Odluke o novčanoj pomoći za roditelja odgojitelja. Značajnije izmjene uvedene su Odlukom o novčanoj pomoći za roditelja odgojitelja iz svibnja 2018. godine (Službeni glasnik Grada Zagreba 10/18).

Prema podacima Ureda za demografiju, od početka mjere, pa tako i u razdoblju od 01. 07. 2020. do 30. 06. 2021., bilježi se stalni rast korisnika. Promjena broja korisnika od srpnja do prosinca 2020. godine iznosila je 238 korisnika. Trend porasta broja korisnika nastavljen je i u 2021. godini - ukupno povećanje broja korisnika u lipnju 2021. u odnosu na prosinac 2020. godine iznosi lo je 296 korisnika, dok je povećanje broja korisnika u lipnju 2021. u odnosu na srpanj 2020. iznosilo 524 korisnika, odnosno povećanje od 50 korisnika prosječno mjesečno u promatranom razdoblju.

<sup>11</sup> Grad Zagreb, 2022. Pristupljeno na stranici: [https://www.zagreb.hr/userdocsimages/archiva/statistika/2021/Popis2021\\_Prvi%20rezultati\\_Grad%20Zagreb.pdf](https://www.zagreb.hr/userdocsimages/archiva/statistika/2021/Popis2021_Prvi%20rezultati_Grad%20Zagreb.pdf)

<sup>12</sup> Državni zavod za statistiku, 2021. Pristupljeno na stranici Državnog zavoda za statistiku: <https://www.dzs.hr/>

Mjesec isplate	Broj korisnika	Mjesec isplate	Broj korisnika		
2020.	srpanj	5 052	2021.	siječanj	5 338
	kolovoz	5 108		veljača	5 357
	rujan	5 166		Ožujak	5 407
	listopad	5 212		Travanj	5 474
	studen	5 249		Svibanj	5 532
	prosinac	5 290		Lipanj	5 586

Što se tiče novčane pomoći za opremu novorođenog djeteta u navedenom razdoblju, njegina visina razlikuje se ovisno o tome radi li se o prvom djetetu, drugom djetetu te trećem ili svakom dalnjem djetetu roditelja podnositelja zahtjeva. Za prvo dijete visina novčane pomoći iznosi 1.800,00 kuna, za drugo 3.600,00 kuna te za treće i svako daljnje 54.000,00 kuna. Od srpnja 2020. godine do 30. lipnja 2021. godine, za prvo dijete isplaćeno je 4 545 korisnika kojih su ostvarili naknadu za prvo dijete, 7 835 korisnika za drugo dijete, a za 1. i 2. dijete 56 korisnika. Za treće i svako daljnje dijete isplaćeno je 7 457 korisnika. Za 2. i 3. dijete podatak iznosi 41, za 3. i 4. 100. Jedan korisnik je istovremeno ostvario naknadu za 1., 2. i 3. dijete, 3 korisnika za 3., 4. i 5. dijete te je 1 korisnik ostvario naknadu za 6., 7. i 8. dijete. U promatranom razdoblju ukupno je isplaćeno 20 039 korisnika novčane pomoći za opremu novorođenog djeteta.

## Načelo europskog stupa socijalnih prava: rodna ravnopravnost

Drugi stup Europskog stupa socijalnih prava odnosi se na jednako postupanje i jednak mogućnosti žena i muškaraca te glasi **rodna ravnopravnost**. Sukladno načelu, jednako postupanje i mogućnosti moraju se osigurati i poticati u svim područjima, uključujući sudjelovanje na tržištu rada, uvjete zaposlenja i napredovanje u karijeri.<sup>13</sup> Nasilje nad ženama i djevojkama jedan je od najtrajnijih oblika rodne diskriminacije i kršenja ljudskih prava u Europi.<sup>14</sup> Rodna (ne)ravnopravnost i diskriminacija odnosi se na obiteljske odnose, ali i na područje zapošljavanja i tržišta rada. Prema podacima Europske komisije (EK), žene, koje su 2018. još uvek zarađivale u prosjeku 14% manje od muškaraca, i dalje u većoj mjeri preuzimaju odgovornost za skrb o članovima obitelji te teže ulaze na tržište rada i ostaju u njemu, što utječe i na njihove mirovine.<sup>15</sup> U okviru Europske Unije, razvijena je **Strategija EU-a za rodnu ravnopravnost od 2020. do 2025. godine**. Strategijom su propisani ciljevi i mјere koje bi do 2025. godine trebalo postići kako bi u Europi vladala rodna ravnopravnost. Među glavnim ciljevima ističu se zaustavljanje rodno uvjetovanog nasilja, rušenje rodnih stereotipa, ukidanje razlika na temelju spola na tržištu rada, postizanje jednakog sudjelovanja u različitim sektorima gospodarstva, borba protiv razlika u plaći i mirovini na temelju spola, ukidanje razlika na temelju spola u području skrbii i postizanje rodne ravnoteže u donošenju odluka i politici.<sup>16</sup> Važno je napomenuti kako je Europska komisija 9.

<sup>13</sup> Europska komisija, 2021. Pristupljeno na stranici Europske komisije: [https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles\\_hr](https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_hr)

<sup>14</sup> Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, 2021. Pristupljeno na stranici: <https://ravnopravnost.gov.hr/print.aspx?id=3430&url=print>

<sup>15</sup> Europska komisija, 2021. Pristupljeno na stranici: [https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b7c08d86-7cd5-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0010.02/DOC\\_1&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b7c08d86-7cd5-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF)

<sup>16</sup> Europska Komisija, 2022. Pristupljeno na stranici Europske Komisije: [https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy\\_hr](https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_hr)

veljače 2020. godine pokrenula javno savjetovanje o najboljim načinima za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja i obiteljskog nasilja. Europski institut za ravnopravnost spolova objavio je **Izvješće rodne ravnopravnosti za 2020. godinu za Republiku Hrvatsku**.<sup>17</sup> S 57,9 od mogućih 100 bodova, Hrvatska se prema indeksu rodne ravnopravnosti nalazi na 20. mjestu u EU-u. Taj je rezultat Hrvatske 10,0 bodova ispod prosjeka EU-a. EU i dalje inzistira na postizanju uključive visoke stope zaposlenosti žena te je jedan od ciljeva za 2030. godinu barem prepoloviti razliku na temelju spola u zapošljavanju u usporedbi s 2019., što će biti presudno za napredak u području rodne ravnopravnosti.<sup>18</sup> Posebno hitno treba poraditi na suzbijanju rodnih stereotipa i diskriminacije.

Tijekom travnja 2020., donesen je **Akcijski plan Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. - 2020.**, za 2020. godinu te je kao jedan od prioriteta te jedan od četiri najvažnija strateška cilja koji se planiraju ostvariti do 2020. godine: osigurati zaštitu ljudskih prava i suzbijanje svih pojava diskriminacije te snažnije povezivati socijalnu politiku zaštite ljudskih prava, smanjiti diskriminaciju skupina izloženih najvećem riziku od diskriminacije te povećati njihovu ravnopravnost. Grad Zagreb razvio je Akcijski plan Grada Zagreba za provedbu Europske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnoj razini za razdoblje od 2020. do 2022. godine – Načelo rodna ravnopravnost te je o navedenom tijekom 2020. godine provedeno savjetovanje s javnošću. Unutar Gradske skupštine Grada Zagreba djeluje i Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Grada Zagreba koje je osnovano 2013. godine. Navedeno Povjerenstvo je u rujnu 2020. godine donijelo program rada Povjerenstva za 2021. godinu. Isto tako, unutra Grada Zagreba djeluje i Povjerenstvo za zaštitu od nasilja u obitelji.

Prema Izvješću o stanju i kretanju sigurnosnih pokazatelja na području Zagrebačke županije u 2020. godini (2021.), tijekom 2020. godine zabilježeno je 112 kaznenih djela nasilja u obitelji, za razliku od 97 kaznenih djela razjašnjениh u 2019. godini, što je povećanje za 15,5 %. Osim toga, na području cijele Policijske uprave zagrebačke, obrađeno je 149 bolničkih prijava na štetu djece koje su posljedica obiteljskog nasilja i 95 obavijesti Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, 41 zahtjev Pravobraniteljice za djecu i Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova i Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, 151 zahtjev odnosno nalog državnih odvjetništava.<sup>19</sup> Vezano uz rodno utemeljeno nasilje, odnosno nasilje u obitelji, u Izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2020. godinu, navodi se da, unatoč porastu rodno utemeljenog nasilja i unatoč upozorenju Pravobraniteljice na potrebu žurne izmjene zakonodavnog okvira, ključni zakoni i propisi ostali su i dalje u većoj mjeri neizmijenjeni i neusklađeni s Konvencijom Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulска Konvencija), što nije doprinijelo učinkovitoj borbi protiv rodno utemeljenog nasilja.<sup>20</sup> Prema navedenom Izvješću, Pravobraniteljica je u sklopu projekta udruge CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, izradila nacrt Smjernica nacionalnog zakonodavnog okvira za jednake plaće i mirovine u Republici Hrvatskoj kako bi ih (2021.) predložila Hrvatskom saboru

<sup>17</sup> European Institute for Gender Equality, 2020. Dostupno na stranici: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2020-croatia>

<sup>18</sup> Europska Komisija, 2022. Prijavljeni na stranici: <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/hr/>

<sup>19</sup> Izvješće o stanju i kretanju sigurnosnih pokazatelja na području Zagrebačke županije u 2020. godini, 2021. [https://www.zagrebacka-zupanija.hr/media/filer\\_public/95/8e/958e5165-4c76-4512-9166-6c9ee5f8d493/1\\_prijedlog\\_zakljucka\\_o\\_prihvatanju\\_izvjesca\\_o\\_stanju\\_i\\_kretanju\\_sigurnosnih\\_pokazatelja\\_na\\_podrucju\\_zagrebacke\\_zupanije\\_u\\_2020\\_godini.pdf](https://www.zagrebacka-zupanija.hr/media/filer_public/95/8e/958e5165-4c76-4512-9166-6c9ee5f8d493/1_prijedlog_zakljucka_o_prihvatanju_izvjesca_o_stanju_i_kretanju_sigurnosnih_pokazatelja_na_podrucju_zagrebacke_zupanije_u_2020_godini.pdf)

<sup>20</sup> Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova - Izvješće o radu za 2020. godinu, 2021. Dostupno na stranici: <https://www.prs.hr/cms/post/392>

i široj javnosti s ciljem podizanja svijesti o problemu jaza u plaćama i mirovinama između muškaraca i žena te smanjivanja rizika siromaštva za žene.

### Primjeri dobre prakse

Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI), s ciljem poboljšanja položaja žena u svijetu rada te utjecanja na politike i zakone koji reguliraju radna i socijalna prava, provodi radionice za nezaposlene žene, seminare za poslodavce o rodnoj jednakosti i kampanje kojima žele ukazati na diskriminoran položaj žena u svijetu rada. Pokrenuto je i besplatno pravno savjetovalište koje pomaže ženama u ostvarenju radnih i socijalnih prava te internetski portal **Radnica.org**, kojim se prokazuje na diskriminatorne prakse. CESI provodi peticiju za unaprjeđenje položaja žena na radnom mjestu te širenje svijestio rodnoj ravnopravnosti [nijeuredu.com](http://nijeuredu.com).

Projekt "HELPLINE – How expertise leads to prevention, learning, identification, networking and ending Gender Based Violence" koji je provodila udruga B.a.B.e., u suradnji s Udrugom za podršku žrtvama i svjedocima, Uredom za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Institutom za istraživanja u području rada i obitelji iz Slovačke, Pravosudnom akademijom i Policijskom akademijom iz Hrvatske. Provedba dvogodišnjeg projekta započela je u studenom 2018. godine, a glavni cilj projekta bila je zaštita i podrška žrtava rodno uvjetovanog nasilja kao i unaprjeđenje sustava podrške žrtvama. Projekt u trajanju od dvije godine financirala je Europska komisija. Više informacija na stranici: <https://pzs.hr/helpline/>.

Povodom Međunarodnog dana žena, Zagrebačka burza organizirala je skup "Zazvoni za ravnopravnost spolova", u suradnji s „UN Global Impact Network Croatia“ i Hrvatskom udrugom poslodavaca (dalje: HUP), kako bi zajedno skrenuli pozornost na neravnopravan položaj žena u hrvatskom društvu i gospodarstvu. "Zazvoni za ravnopravnost spolova!" dio je globalnog događaja "Ring the Bell for Gender Equality", u sklopu kojeg burze diljem svijeta simboličkim zvukom zvana označavaju početak trgovanja na Međunarodni dan žena (Izvješće ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH za 2020. godinu. Pristupljeno na stranici: <https://ravnopravnost.gov.hr/dokumenti/10>).

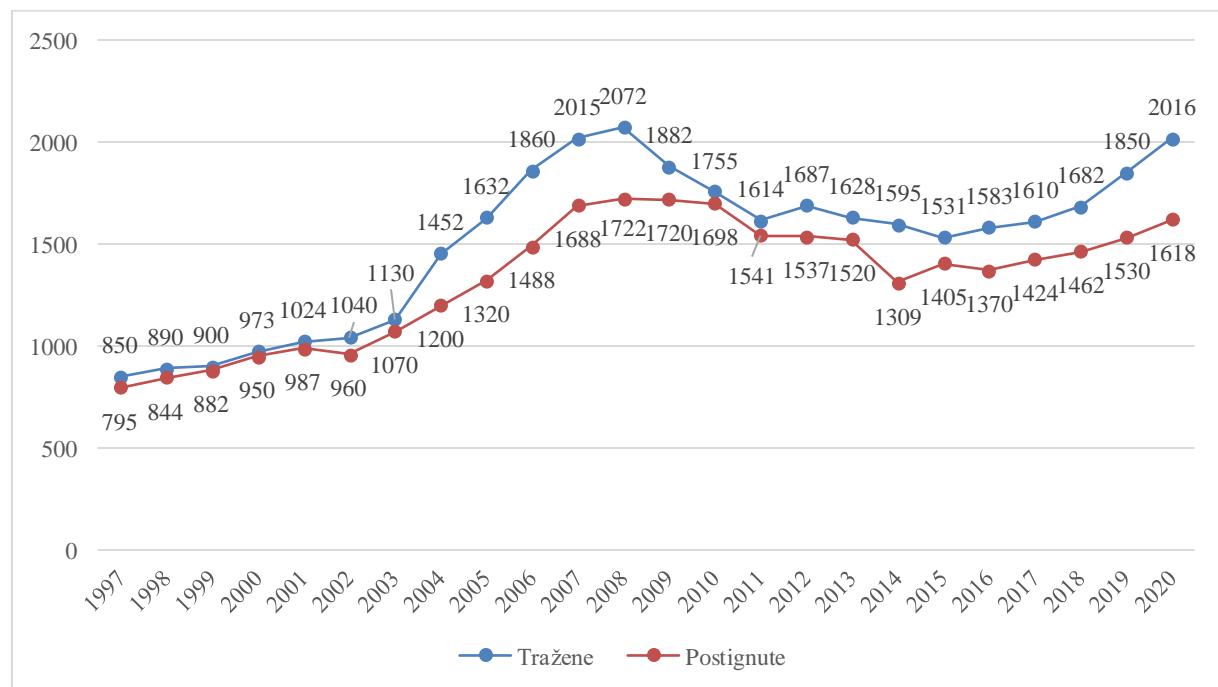
### PREPORUKE:

- Nastavak kontinuirane edukacije o rodno utemeljenom nasiljute borba protiv rodno utemeljenog nasilja u svim područjima, posebice u obiteljskim i radnim odnosima.
- Rad na prevenciji obiteljskog nasilja i nasilja nad ženama na svim društvenim razinama.

## STANOVANJE

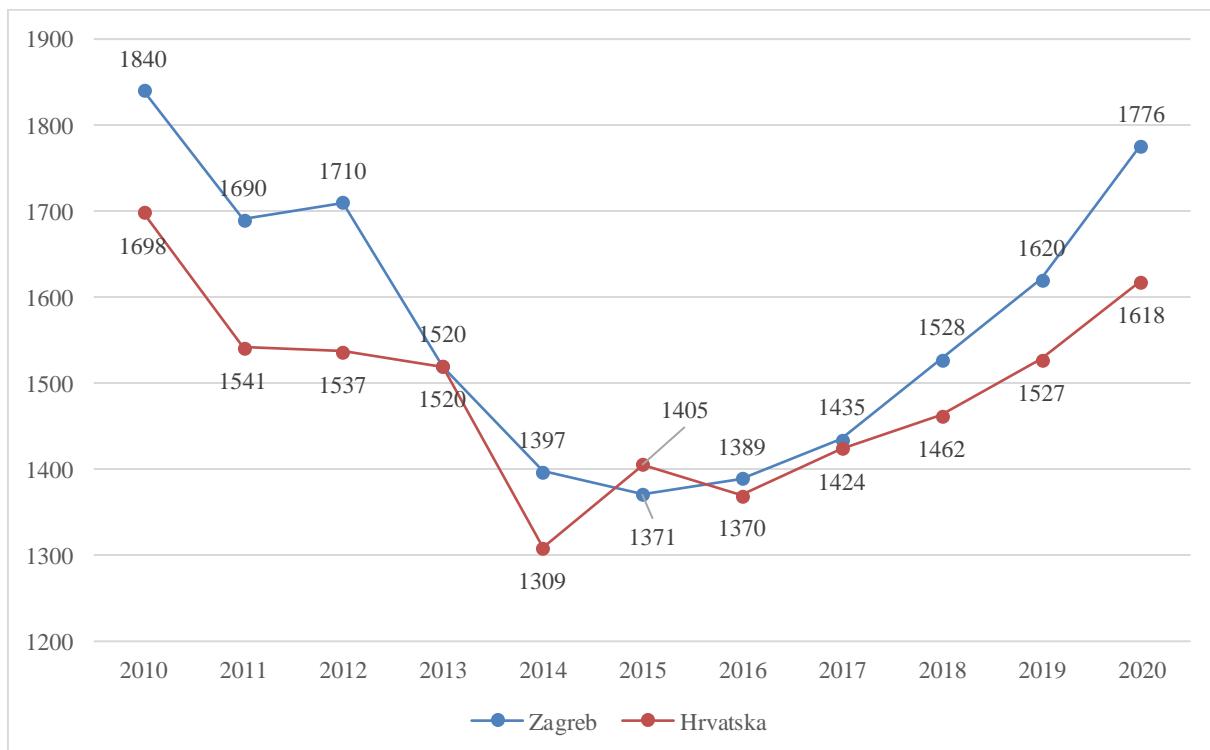
Sukladno gospodarskom oporavku Hrvatske nakon prolongirane recesije uzrokovane globalnom finansijskom krizom, tržište nekretnina u Zagrebu doživjelo je uzlet od 2016. godine nadalje. Porastom dohodaka kućanstava porasla je i stambena potražnja. Pandemija COVID-19 i posebice zagrebački potres iz 2020. također su utjecali na tržište nekretnina koje od tada upućuju na proces napuhavanja nekretninskog balona uslijed postupnog povećanja cijena nekretnina. Zadnji dostupni podatci za Hrvatsku pokazuju dostizanje razine cijena nekretnina viđene u prekriznom razdoblju (Grafikon 1 i 2).

Grafikon 1. Cijene stanova po m<sup>2</sup> u Hrvatskoj u EUR, 1997-2020.



Izvor: Burza nekretnina, 2022.

Grafikon 2. Prosječno postignute cijene stanova, Zagreb i Hrvatska, 2010-2020., u EUR po m<sup>2</sup>



Izvor: Burza nekretnina, 2022.

S obzirom na to da je gradski centar u najvećoj mjeri bio pogodjen potresom, a imajući u vidu činjenicu da su starost, tehnička izvedba gradnje stambenih zgrada i njihovo održavanje bili na nezavidnoj razini u odnosu na novija zdanja, rast cijena nekretnina bio je očekivan. Smanjenje broja upotrebljivih stambenih jedinica pratilo je povećanje potražnje za sigurnijim smještajem na lokacijama izvan centra. Povećanje cijena stanova značajno se odrazilo na stambeno zbrinjavanje osoba i kućanstava. Posebice onih koja žive s roditeljima i/ili u unajmljenim stanovima te stoga i na njihovu kvalitetu života. K tome, radne migracije u Zagreb iz drugih gradova i dijelova Hrvatske nisu prekinute, većsu i one upravo one u značajnoj mjeri doprinijele povećanju stambene potražnje, rastu cijena nekretnina i posljedičnoj nepriuštivosti stanovanja za široke segmente stanovništva. Ovi su se događaji i trendovi odrazili i na strukturu stanova i kućanstava. Usporedbom popisa stanovništva za Grad Zagreb iz 2001., 2011. i 2021. moguće je uočiti povećanje razlike između broja kućanstava i stanova te pražnjenje središnjih dijelova grada u korist prigradskih naselja, predgrađa i drugih dijelova. Dakle, ne samo što stanogradnja bilježi uzlet, već se polako formira nova stambena, a time i socijalna slika Grada Zagreba koja će po svoj prilici zadobiti oblik kakav glavni gradovi u razvijenim europskim državama već sada posjeduju (Tablica 1 i 2). Stambena gradnja u Zagrebu je 2020. prvi put od uzleta koji započinje tri godine ranije, dakle, 2017. doživjela blagi pad iako se ovaj pad može smatrati privremenom reakcijom na pandemijski šok.

Tablica 1. Završeni stanovi u Zagrebu i prosječna površina, 2002-2020.

Godina	Ukupni broj stanova	Prosječna površina stanova u m <sup>2</sup>
2002.	3 341	79,2
2003.	4 627	81,8
2004.	4 015	79,8
2005.	4 771	79,3
2006.	6 139	80,9
2007.	8 895	71,9
2008.	8 744	75,1
2009.	4 923	75,0
2010.	3 939	76,9
2011.	2 388	74,1
2012.	2 729	65,1
2013.	1 227	72,5
2014.	638	79,1
2015.	1 798	78,3
2016.	1 065	80,5
2017.	1 672	73,6
2018.	2 746	74,6
2019.	2 665	74,8
2020.	2 648	74,2

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada – Odjel za statistiku, 2022.

Tablica 2. Broj privatnih kućanstava i stanova za stalno stanovanje u Gradu Zagrebu 2001., 2011. i 2021. godine

	kućanstva 2001.	stanovi 2001.	kućanstva 2011.	stanovi 2011.	kućanstva 2021.	stanovi 2021.
Zagreb	275 464	304 163	303 441	373 538	299 792	382 926
Brezovica	2 998	3 207	3 558	3 939	3 459	4 094
Črnomerec	14 057	15 954	15 175	19 290	14 999	19 677
Donja Dubrava	11 126	12 107	12 319	14 637	11 259	13 375
Gornja Dubrava	19 937	21 873	21 257	24 736	20 330	26 475
Donji Grad	18 201	20 379	16 616	21 571	14 465	20 523
Gornji Grad – Medveščak	14 061	15 956	12 904	16 558	11 153	15 302
Maksimir	18 396	20 882	19 098	24 104	18 511	23 648
Novi Zagreb – istok	24 592	25 894	24 827	28 804	24 652	30 190
Novi Zagreb – zapad	16 930	18 282	21 564	26 977	24 179	30 489
Peščenica – Žitnjak	20 568	22 729	21 628	26 483	21 029	27 695
Podsljeme	5 600	6 363	6 591	8 419	6 344	8 307
Podsused - Vrapče	14 108	15 073	16 781	19 595	16 495	20 025
Sesvete	17 169	18 216	21 950	27 959	22 392	27 582
Stenjevec	13 620	14 908	18 983	22 991	21 022	25 758
Trešnjevka - jug	24 938	27 266	28 055	33 767	28 122	35 382
Trešnjevka – sjever	21 644	25 154	23 783	30 773	23 284	30 645
Trnje	17 519	19 920	18 352	22 935	18 097	23 759

Izvor: Gradske ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada – Odjel za statistiku, 2022.

## **Stambeno zbrinjavanje**

Specifičnost stambenog zbrinjavanja u Gradu Zagrebu očituje se niz godina u aktivnostima Zagrebačkog programa stanogradnje i njemu srodnim sadržajima. U prvom se redu radilo o preuzimanju odgovornosti za daljnji razvoj pojedinih, izvorno državnih, projekata koji su potom doživjeli značajne preinake. Podmirivanjem stambenih potreba statusno različitih kućanstava barem je djelomično odmaknut fokus od kupnje stambene nekretnine prema priuštivim alternativama. Organizacijom stambenih statusa prema uravnoteženom socijalnom miksu, stambeno je zbrinjavanje od izoliranog nastojanja usmjerenog prema individualnim kućanstvima postalo zalogom socijalne kohezije. Unatoč izvjesnim problemima vezanim uz infrastrukturnu opremljenost i građe vinsko-urbanističku izvedbu, naselja Novi Jelkovec i Podbrežje u svojem fondu imaju stambene jedinice u kojima kućanstva žive u privatnom vlasništvu, socijalnom najamnom statusu te, napokon, inovativnom javno najamnom statusu namijenjenom mlađim kućanstvima srednje klase koja se ne mogu kreditno zadužiti, a niti primati novčanu pomoć za podmirivanje stambenih troškova zbog visine svojih prihoda. Konačno, Grad Zagreb kontinuirano na različite načine podržava stambeno najugroženije skupine stanovništva, odnosno beskućnike. „Novi beskućnici“, točnije kućanstva koja su trebala iseliti iz svojih stanova zbog posljedica proteklog zagrebačkog potresa iz ožujka 2020. još uvijek predstavljaju izazov stambenog zbrinjavanja s kojima se Grad Zagreb, zajedno s Republikom Hrvatskom, suočava u finansijskom i praktično-izvedbenom smislu. Izmjenama i dopunama Odluke o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba, 12/20) iz svibnja 2020. učinjen je značajan korak prema zbrinjavanju potresom ugroženih kućanstava. Izvan liste prvenstva stanovi su osigurani za vlasnike stanova i zaštićene najmoprimece ako je nekretnina temeljem stručnog mišljenja statičara utvrđena stambeno neuporabljivom zbog potresa.

Tijekom drugih šest mjeseci 2020. i prvih šest mjeseci 2021. godine, prosjek broja korisnika naknade za troškove stanovanja gdje je broj nositelja prava obitelj iznosio je 636. Točnije, 674 za prvo, odnosno 598 za drugo podrazdoblje, a na kraju godine s danom 30. lipnjem 2021. 576. Tijekom drugih šest mjeseci 2020. i prvih šest mjeseci 2021. godine, prosjek broja korisnika naknade za troškove stanovanja gdje je broj nositelja prava pojedinac iznosio je 1 376. Točnije, za prvo 1397, odnosno 1355 za drugo podrazdoblje, a na kraju godine s danom 30. lipnjem 2021. 1342. Sukladno odredbama Odluke o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/09, 3/12, 15/12, 22/13, 11/20 i 27/21) kojom su propisani uvjeti, postupaki mjerila za davanje u najam stanova u vlasništvu Grada Zagreba od 30. lipnja 2020. do 30. lipnja 2021. godini, Grad Zagreb je stambeno zbrinuo dodjelom stanova u najam 25 osoba ili obitelji temeljem Konačne liste reda prvenstva. Izvan spomenute liste, a na inicijativu tadašnjeg Gradskog ureda za branitelje i Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom stambeno je zbrinuto 37 osoba ili obitelji. U razdoblju od 30. lipnja 2020. do 30. lipnja 2021. provedeno je 13 ovraha, a broj zaključaka gradonačelnika o otkazu ugovora o najmu zbog njegovog neplaćanja u istom je razdoblju iznosio 23.

## **Stanovanje i Akcijski plan Europskog stupa socijalnih prava**

Europskim stupom socijalnih prava predstavljen je skup načela kojima se države članice EU trenutno vode kako bi ostvarile „socijalnu Europu“ utemeljenu na razvojnim prioritetima funkcionalnog tržišta rada i socijalne države. Osim poglavija koja se tiču poboljšanja jednakosti šansi i pristupa tržištu rada te radnih uvjeta, treće se poglavje odnosi na socijalnu zaštitu i uključenost. Štoviše, stanovanje je među brojnim drugim socijalnim pravima nakon dugogodišnje promocije u nizu

dokumenata europske provenijencije konačno zauzelo značajno mjesto. Nepriuštivost stanovanja, porast beskućništva i pojava novih oblika siromaštva, poput energetskog, priznate su činjenice na europskoj razini. Izazovima stambenog zbrinjavanja u europskim gradovima pomaknut je fokus s nacionalne supsidijarnosti prema zajedničkoj nadnacionalnoj, nadasve europskoj perspektivi odgovaranja na njih. Stoga poglavlje Europskog stupa socijalnih prava (i njemu kasnije pridruženog Akcijskog plana o provedbi) o stanovanju i pomoći za beskućnike predstavlja značajni ulog ne samo podmirivanju stambenih potreba već i europeizaciji stambene politike u Zagrebu i šire, Hrvatskoj. Prva se stavka odnosi na pristup socijalnom stanovanju i pomoći za podmirivanje stambenih troškova. Stambena je potreba istaknuta kao uvjet, a dobra kvaliteta usluge ili transfera kao imperativ. Također, apostrofirana je ranjivost stanovništva. Ranjivi pojedinci tako imaju pravo na primjerenu pomoći i zaštitu od deložacija kada je o stanovanju riječ. Napokon, adekvatna skloništa za beskućnike trebaju ovoj skupini biti omogućena kao što im trebaju biti pružene i istovjetne usluge s ciljem njihovog socijalnog uključivanja. Akcijskim je planom provedbe Europskog stupa socijalnih prava u 2021. bilo predviđeno pokretanje Europske platforme za borbu protiv beskućništva koja bi obuhvaćala sve relevantne dionike, od gradova i država do pružatelja usluga za beskućnike, sa svrhom razmjene iskustava i utvrđivanja učinkovitih i inovativnih pristupa u ovoj aktivnosti. Rečena platforma je naposljetku pokrenuta Lisabonskom deklaracijom od 21. lipnja 2021. u kojoj se tvrdi da je beskućništvo jedan od najekstremnijih oblika socijalne isključenosti, s negativnim utjecajem na fizičko i mentalno zdravlje ljudi, njihovu dobrobit i kvalitetu života te pristup zapošljavanju i drugim ekonomskim socijalnim uslugama. Cilj je platforme zajednički iskorijeniti beskućništvo do 2030. Također, u približno se isto vrijeme pristupilo pokretanju inicijative za cjenovno pristupačno stanovanje koje je podrazumijevalo probno sudjelovanje 100 općina.

Europska perspektiva u stambenom zbrinjavanju usmjerena je na povećanje priuštivosti stanovanja, borbu protiv beskućništva te eliminaciju novih oblika siromaštva i neadekvatnih stambenih uvjeta očituje se već niz godina u primjerima dobre prakse iz pojedinih država članica EU. Primjerice, barcelonski plan prava na stanovanje (2016-2025), program obnove zadružnog stanovanja u Pragu iz 2020., te sama činjenica da se mehanizmom integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU) može pristupiti unaprjeđenju socijalnog stanovanja govore dovoljno u prilog europeizacijskim potencijalima stambenog razvoja. Financiranje projekata priuštivog stanovanja, posebice onog najamne vrste javnog predznaka, zasigurno će zauzimati pozornost i na listi socijalnopolitičkih prioriteta Grada Zagreba u budućnosti.

#### PRIORITETI:

- Nastavak potpore adekvatnom najamnom stambenom zbrinjavanju skupina koje nisu kreditno sposobne, a također ne spadaju u kategoriju socijalno ugroženih kućanstava.
- Izrada stambeno-političkih dokumenata na gradskoj razini u skladu s prioritetima i načelima stambenog području unutar Europskog stupa socijalnih prava te njemu pridruženog Akcijskog plana.
- Uključivanje u europske inicijative, programe i projekte usmjerene priuštivom stanovanju i borbi protiv stambenih problema.
- Praćenje provedbe Akcijskog plana Europskog stupa socijalnih prava u području stambenog zbrinjavanja, a posebice Europske platforme u borbi protiv beskućništva.

## ODGOJ I OBRAZOVANJE

### Odgoj i obrazovanje u okviru načela Akcijskog plana Europskog stupa socijalnih prava

**Obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje** prvo je načelo **Europskog stupa socijalnih prava**, te uz preostalih 19 načela predstavljaju putokaz prema jakoj socijalnoj Europi, koja je pravedna, uključiva i puna mogućnosti. Sukladno 1. načelu ESSP *Odgoj i obrazovanje* svi imaju pravo na kvalitetno i uključivo obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje kako bi održali i stekli vještine s pomoću kojih mogu u cijelosti sudjelovati u društvu i uspješno ući na tržište rada. Donošenjem **Akcijskog plana provedbe Europskog stupa socijalnih prava** Europska Komisija utvrdila je konkretnе inicijative za ostvarenje ciljeva Europskog stupa socijalnih prava. U skladu s vizijom jake socijalne Europe usmjerene na ljudе i njihovu dobrobit, nastoji se pronaći adekvatni model konkurentne održivosti (Akcijski plan Europskog stupa socijalnih prava, 2021.).

U svrhu ostvarivanja prvog glavnog cilja EU-a u području zapošljavanja, vještina i socijalne zaštite: postizanja najmanje 78% stanovništva u dobi od 20 do 64 godine zaposleno do 2030. te pridonošenju boljoj usklađenosti poslovnog i privatnog života te poticanju većeg sudjelovanja žena na tržištu rada, prepoznata je Akcijskim planom **potreba povećanja pružanja usluga formalnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja**. Također naglašeni su napori u **smanjenju stope mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (NEET)** u dobi od 15 do 29 godina s 12,6 % (2019.) na 9 %, i to poboljšavanjem njihovih izgleda za zapošljavanje. Drugi glavni cilj je redovito godišnje sudjelovanje najmanje 60 % odraslih u osposobljavanju, pri čemu bi najmanje 80 % osoba u dobi od 16 do 74 godine trebalo imati osnovne digitalne vještine (što je preduvjet za uključivanje i sudjelovanje na tržištu rada i u društvu u digitalno transformiranoj Europi) te dodatno smanjiti rano napuštanje školovanja, a povećati sudjelovanje u višem sekundarnom obrazovanju (Akcijski plan Europskog stupa socijalnih prava, 2021.).

Akcijskim planom ESSP nastoji se, uz već postojeće mjere uz potporu europskih fondova, postupak usklađivanja kroz europski semestar te preporuke jačanja socijalne dimenzije EU-a, koordinirano uz sudjelovanje svih relevantnih aktera i dionika, raditi na potpunoj provedbi načela stupa socijalnih prava. **Ulaganje u vještine i obrazovanje** kako bi se otvorile nove prilike za sve definirane su kao jedna od ključnih smjernica provedbe ESSP. Kako inicijalno stečen o obrazovanje kroz redoviti sustav obrazovanja i osposobljavanja često nije dostatno za buduće poslove, znanja i vještine koje će se tek tražiti, potrebno je ulagati u cjeloživotno učenje, usavršavanje, doškolovanje i osposobljavanje, a posebice u pogledu razvijanja mekih i transverzalnih vještina potrebnih za moderne urbane zajednice. Zelena i digitalna tranzicija dodatno povećavaju potrebu za trajnim ulaganjem u sustave obrazovanja i osposobljavanja (Akcijski plan Europskog stupa socijalnih prava, 2021.).

Za postizanje cilja od 60 % odraslih koji sudjeluju u učenju svake godine do 2030., uz preoblikovanje politika u svrhu poticanja pojedinaca da sudjeluju u cjeloživotnom učenju i privlačenju novih talenata uslijed nedostatne radne snage, potreban je lakši pristup radno sposobnog stanovništva osposobljavanju, pristup koji se može ostvariti pomoću održivih javnih i privatnih ulaganja. Također,

unatoč velikim pomacima, postoji prostor za daljnje unaprjeđenje mogućnosti i suzbijanju prepreka u obrazovanju i osposobljavanju za ranjive skupine, posebice osobe s invaliditetom. Ulaganja i reforme u tom području može olakšati i Mechanizam za oporavak i otpornost, u vodećoj komponenti „**Prekvalifikacija i usavršavanje**”, koju je predložila Komisija, te u Preporuci Komisije o učinkovitoj aktivnoj potpori zapošljavanju (EASE). Osim navedenih Akcijskim planom provedbe ESSP Europska Komisija donijela je sljedeće mjere u svrhu ostvarenja četvrtog cilja održivog razvoja *Kvalitetno obrazovanje*: Program vještina za Europu za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i otpornost, Preporuka Vijeća o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, Europski prostor obrazovanja, Akcijski plan za digitalno obrazovanje (2021.-2027.) te druge (Akcijski plan provedbe Europskog stupa socijalnih prava, 2021.).

Poseban izazov stabilnoj, održivoj i konkurentnoj Europi predstavila je **pandemija COVID-19** te ekonomska kriza koja predstoji uslijediste. Dodatan izazov bio je **veliki potres u Gradu Zagrebu** koji se dogodio u ožujku 2020. te se odrazil na svaki aspekt urbanog planiranja i djelovanja.

U vrlo izazovnoj 2020. godini u ožujku **donesena je Strategija EU o pravima djeteta**, koja logički slijedi i nadograđuje Konvenciju o pravima djeteta Ujedinjenih naroda te Strategiju Vijeća Europe za prava djeteta od 2016. do 2021. godine. Novodonesenom Strategijom EU o pravima djeteta obilježeno je novo poglavlje i važan korak za EU prema istinskom sudjelovanju djece u postupcima donošenja odluka, s obzirom na to da su u pripremi strategije uzeta u obzir mišljenja i prijedlozi više od 10 000 djece. Navedenom je strategijom posebno istaknuto 7 područja:

1. Sudjelovanje u političkom i demokratskom životu: EU koji osnažuje djecu da budu aktivni građani i članovi demokratskih društava.
2. Društveno-gospodarska uključenost, zdravlje i **obrazovanje**: EU koji se bori protiv siromaštva djece i promiče uključiva društva prilagođena djeci te zdravstvene i **obrazovne sustave prilagođene djeci**.
3. Suzbijanje nasilja nad djecom i osiguravanje zaštite djece: Europska unija koja djeci po maže da odrastaju bez nasilja.
4. Pravosuđe prilagođeno djeci: Pravosudni sustav EU-a koji poštuje prava i potrebe djece.
5. Digitalno i informacijsko društvo: EU u kojem se djeca mogu sigurno snalaziti u digitalnom okruženju i iskoristiti njegove mogućnosti.
6. Globalna dimenzija: EU koji podupire, štiti i osnažuje djecu u čitavom svijetu, među ostalim tijekom krize i sukoba.
7. Uključivanje perspektive djeteta u sve mjere EU-a.

Drugo je poglavlje posebno usmjereni na izgradnju uključivog i kvalitetnog obrazovanja, pri čemu se ističe potreba prilagodbe pristupa uključivom i kvalitetnom obrazovanju bez segregacije, izgradnju smislenih iskustava učenja u različitim okruženjima te priprema preporuke Europske Komisije za otvaranje puteva za školski uspjeh s naglaskom na učenike u nepovoljnem položaju.

Iako među državama članicama EU postoje znatne razlike, na razini EU-a ispunjeno je referentno mjerilo iz okvira ET2020 47 te su ostvareni **Barcelonski ciljevi za odgoj i obrazovanje**. Cilj od 33% uglavnom je ostvaren u 12 država članica, u preostalih 16 država članica manje od 33% djece ima pristup skrbi za djecu, dok cilj dobi za početak obveznog obrazovanja još nije ostvaren (prema

Izvješću Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija<sup>21)</sup>.

**Grad Zagreb osnivač je 60 dječjih vrtića** - javnih predškolskih ustanova (dalje u tekstu: gradski dječji vrtići) koji su glavni nositelji gradskog programa javnih potreba u predškolskom odgoju i obrazovanju. U pedagoškoj godini 2020./2021. u programe gradskih dječjih vrtića bilo je uključeno sveukupno 30 688 djece rane i predškolske dobi raspoređene u 1 524 odgojno-obrazovne skupine. Pri tome je 8 674 djece jaslične dobi raspoređeno u 506 jasličnih odgojno-obrazovnih skupina te 22 014 djece vrtične dobi u 1 018 vrtičnih odgojno-obrazovnih skupina. **Obuhvat djece predškolskim odgojem i obrazovanjem u gradskim dječjim vrtićima** u odnosu na oko 48 000 djece u Gradu Zagrebu u dobi od godine dana do polaska u osnovnu školu je **oko 64,5%** (Gradski ured za obrazovanje, 2021.).

Kapacitete gradskih dječjih vrtića nadopunjuju 64 vjerska i privatna dječja vrtića (uključujući tri privatne i vjerske osnovne škole s programima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja) koji tijekom pedagoške godine organiziraju redoviti cjelodnevni program i druge programe predškolskog odgoja i obrazovanja za 4 337 djece rane i predškolske dobi u 229 odgojno-obrazovnih skupina od kojih 1 330 djece jaslične dobi u 91 jasličnoj odgojno-obrazovnoj skupini i 3 007 djece vrtične dobi u 138 vrtičnih odgojno-obrazovnih skupina. Sredstvima proračuna Grada Zagreba sufinanciraju se odobreni redoviti programi predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu rane i predškolske dobi s prebivalištem na području Grada Zagreba. **Obuhvat djece predškolskim odgojem i obrazovanjem u privatnim i vjerskim dječjim vrtićima** u odnosu na oko 48 000 djece u Gradu Zagrebu u dobi od godine dana do polaska u osnovnu školu je **oko 9,4%** (Gradski ured za obrazovanje, 2021.).

U gradskim dječjim vrtićima u pedagoškoj godini 2020./2021. bilo je zaposleno oko **3 620 odgojitelja**, dok ih je u privatnim i vjerskim dječjim vrtićima bilo zaposleno oko **450** (Gradski ured za obrazovanje, 2021.).

Krajem 2020. te početkom 2021. godine kapaciteti gradskih dječjih vrtića povećali su se otvaranjem novih objekata: u područnom objektu Čučerje Dječjeg vrtića „Kolibri“ za tri odgojno-obrazovne skupine, u područnom objektu Središće Dječjeg vrtića „Zapruđe“ za 10 odgojno-obrazovnih skupina, u područnom objektu Vrbani II Dječjeg vrtića „Sunčana“ za 12 odgojno-obrazovnih skupina, u područnom objektu „Ban Jelačić“ Dječjeg vrtića „Duga“ za pet odgojno-obrazovnih skupina i u područnom objektu Resnik Dječjeg vrtića „Jabuka“ za dvije odgojno-obrazovne skupine (ukupno 32 odgojno-obrazovne skupine).

Cijena programa predškolskog odgoja u dječjim vrtićima Grada Zagreba najniža je u Republici Hrvatskoj. Sukladno Odluci o načinu ostvarivanja prednosti pri upisudjece i mjerilima za naplatu usluga dječjih vrtića Grada Zagreba od roditelja - korisnika usluga (Službeni glasnik Grada Zagreba, br. 6/11, 19/11 i 15/12), od 1. siječnja 2013. iznos sudjelovanja u ekonomskoj cijeni redovitog 10-satnog programa za djecu roditelja/skrbnika s prebivalištem u Gradu Zagrebu određuje se prema prihodovnom cenzusu. Taj iznos ovisi o prosječnom mjesecnom prihodu po članu zajedničkog kućanstva ostvarenom u prethodnoj godini umanjenom za iznos poreza i priresa, iznos plaćen za rate stambenog kredita za nekretninu kojom se rješava stambenopitanje obitelji i iznos plaćen za slobodno ugovorenu najamninu za potrebe stanovanja obitelji u stambenom prostoru najmodavca. Iznosi plaćanja za roditelje/skrbnike su 150,00 kn, 300,00 kn, 450,00 kn ili 600,00 kn mjesечно. Uz navedene

<sup>21</sup> <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=COM:2018:0273:FIN>

kategorije roditelji/skrbnici ostvarivali su pravo na olakšice s osnove broja djece u obitelji - korisnika redovitog programa, samohranosti, invalidnosti i prava obitelji na zajamčenu minimalnu naknadu u sustavu socijalne skrbi. Roditelj/skrbnik može se koristiti samo jednom olakšicom koja je za njega najpovoljnija. Gradski ured za obrazovanje utvrđuje pravo na oslobođanje, odnosno smanjivanje obveze sudjelovanja roditelja/skrbnika u cijeni programa za posebne slučajeve izvan utvrđenog sustava olakšica u suradnji s centrima za socijalnu skrb i zdravstvenim ustanovama (prema podacima dostupnima na web stranici Grada Zagreba, Odgoj i obrazovanje, Sufinanciranje redovitog programa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja).

Sudjelovanje u programu osnovne škole obvezno je za sve, te je u školskoj godini **2020./2021.** **broj učenika upisanih u redovitim školama** bio **63 148**, broj učenika u posebnim školama 744 te u umjetničkim školama 4 883. Broj učenika u privatnim osnovnim školama u školskoj godini 2020./2021. bio je 875., u umjetničkim (glazbenim) školama 37 (ukupno 912), dok je broj učenika u navedenoj školskoj godini u osnovnim školama koje provode međunarodni program 720. Broj djece u 1. razredu redovite osnovne škole u školskoj godini 2020./2021. bio je 7 871, u drugom razredu 8 041, u trećem razredu 7 932 te u četvrtom razredu 8 094. U školskoj godini 2020./2021. **prosječna opterećenost** učionica u Gradu Zagrebu bila je **22 učenika**, dok je broj razrednih odjela bio 2 978 (Gradski ured za obrazovanje, 2021.).

**Broj javnih osnovnih škola** u školskoj godini 2020./2021. bio je ukupno **117** (111 redovitih OŠ + 4 posebne ustanove + 2 osnovne glazbene škole) te 9 srednjih glazbenih škola (od čega 3 plesne) provode i osnovnoškolsko umjetničko obrazovanje. Uz javne u Gradu Zagrebu djeluje i **10 privatnih osnovnih škola**, od čega su 4 vjerske prema Ugovoru sa Svetom stolicom, 6 međunarodnih škola, 1 privatna glazbena osnovna škola te 6 srednjih privatnih glazbenih škola koje provode i osnovnoškolsko obrazovanje (Gradski ured za obrazovanje, 2021.).

Postotak djece obuhvaćene produženim boravkom u školi je 43% učenika od I. do IV. r. odnosno 13 995 raspoređenih u 689 skupina, koliki je ujedno i broj učitelja koji rade u skupinama produženog boravka. Kapaciteti su dostatni za svu obuhvaćenu djecu. **Broj skupina produženih boravaka** 2020. i 2021. godine **veći je za 67**, od kojih je 37 skupina više ustrojeno zbog pandemije virusom COVID-19 (manje djece u većem broju skupina (Gradski ured za obrazovanje, 2021.).

U školskoj godini 2019./2020. u osnovne škole Grada Zagreba uključeno je 1 348 učenika pripadnika nacionalnih manjina, od toga 563 učenika pripadnika romske nacionalne manjine, dok je u školskoj godini 2020./2021. uključeno 1 332 učenika pripadnika nacionalnih manjina, od toga 605 učenika pripadnika romske nacionalne manjine (podaci bez umjetničkih škola). Sukladno članku 30. Državnog pedagoškog standarda osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (Narodne novine 63/08 i 90/10) u devet osnovnih škola organiziraju se modeli organiziranja i provođenja nastave za učenike pripadnike nacionalnih manjina koji su nastavu poхађali po B i C modelu jezika nacionalne manjine (mađarska, ruska, poljska, albanska, češka, ukrajinska, makedonska, židovska), (prema Službeni glasnik Grada Zagreba za 2020. godinu, br. 24 od 17. prosinca 2019.).

Od 111 redovitih osnovnih škola u školskoj godini 2020./2021. **20 škola radi u jednoj, a 91 škola u dvije smjene**, dok od **4 osnovne škole za učenike s teškoćama** jedna radi u jednoj, a tri u dvije smjene. U odnosu na školsku godinu 2019./2020. 22 osnovne škole koje su radile u jednoj smjeni organiziraju rad u dvije zbog prihvaćanja učenika iz 5 osnovnih škola stradalih u potresu 22. ožujka 2020. te OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga, u kojoj su u tijeku radovi rekonstrukcije i nadogradnje, ili zbog

provođenja preporučenih epidemioloških mjera vezanih za pandemiju bolesti COVID-19 (Službeni glasnik Grada Zagreba za 2021. godinu).

Sveukupan **broj djece obuhvaćene srednjoškolskim programima** u školskoj godini **2020./2021** u Gradu Zagrebu bio je **35 556**, od čega je **103 djece u statusu ponavljanja razreda** (Gradski ured za obrazovanje, 2021.).

U Gradu Zagrebu kao središtu Urbane aglomeracije gdje svakodnevno gravitira veći broj učenika i studenata, ima najveći broj i izbor ustanova za odgoj i obrazovanje: vrtića, osnovnih i srednjih škola te fakulteta u javnom ili privatnom vlasništvu.

Uslijed velikog potresa u Gradu Zagrebu krajem ožujka 2020. godine, došlo je do premještanja učenika srednjih škola Grada Zagreba u objekte prikladnijih kapaciteta: učenici Gornjogradske gimnazije premješteni su u prostorije XV. gimnazije, učenici Gimnazije Tituša Brezovačkog premješteni su u prostorije I. gimnazije, učenici Prve ekonomske škole premješteni su u prostoriju Prirodoslovne škole Vladimira Preloga, učenici Hoteliersko-turističke škole premješteni su u prostorije Škole za cestovni promet, učenici Škole primjenjene umjetnosti i dizajna premješteni su u prostorije IV. gimnazije i Osnovne škole Kajzerica, dok su učenici Škole za klasični balet i Umjetničke plesne škole Silvije Hercigonje premješteni u prostorije Pučkog otvorenog učilišta u Zagrebu<sup>22</sup>.

Osim izmještanja učenika u prikladnije prostorne kapacitete, dodatni izazov bili su i tehnički kapaciteti. Obzirom na nastavak COVID-19 pandemije i pojavu novih još zaraznijih sojeva, nastava se odvijala prema A, B ili C modelu ovisno o trenutnoj epidemiološkoj situaciji. (prema *Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanima s COVID-19, Pedagoška/školska godina 2020./2021*, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, 2020.).

U Gradu Zagrebu postoji 16 učeničkih domova (prema Popis učeničkih domova: Učenički dom Novi Zagreb, Islamska gimnazija dr. Ahmeda Smajlovića - Učenički dom-ženski odjel te Muški odjel, Učenički dom Franje Bučara, Športska gimnazija – ustrojstvena jedinica učenički dom, Tehnička škola Zagreb-učenički dom, Dom učenika srednjih škola Antun Gustav Matoš, Učenički dom Ivana Mažuranića, Učenički dom Ante Brune Bušića, Učenički dom Hrvatski učiteljski konvikt, Učenički dom Maksimir, Učenički dom škole-Škola za primalje, Učenički dom Dora Pejačević, Učenički dom Marije Jambrišak, Učenički dom Škole za medicinske sestre Mlinarska, te Učenički dom Tina Ujevića. (prema Web stranici Ministarstva znanosti i obrazovanja, *Popis učeničkih domova*).

Temeljem Odluke Ministarstva znanosti i obrazovanja o utvrđivanju cijene usluge smještaja i prehrane učenika u učeničkim domovima u 2021., **trošak smještaja u učeničkim domovima u Gradu Zagrebu subvencionira se s 630,00 kn po učeniku**<sup>23</sup>. Sukladno programu javnih potreba Grad Zagreb **sufinancira u osnovnim školama prehranu za oko 44 300 učenika**. Grad Zagreb osigurava **besplatnu pokaznu kartu ZET-a** za učenike i studente čiji ukupni mjesečni prihodi po članu kućanstva je jednak ili manji od 2.000,00 kn te učenicima i studentima s prebivalištem u Gradu Zagrebu pod uvjetom da su članovi obitelji smrtno stradalog, zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata. Grad

<sup>22</sup> Prema podatcima dostupnim na službenoj web stranici Grada Zagreba posjećenoj 3.2.2022.: <https://www.zagreb.hr/raspored-premjestaja-ucenika-srednjih-skola-ostece/158313>.

<sup>23</sup> *Odluka o utvrđivanju cijene usluga smještaja i prehrane učenika u učeničkim domovima u 2021. godini*: <https://mzo.gov.hr/vijesti/odluka-o-utvrđivanju-cijene-usluga-smještaja-i-prehrane-ucenika-u-ucenickim-domovima-u-2021-godini/4070>.

Zagreb dodjeljuje 7 vrsta stipendija za učenike i studente: za izvrsnost, za nagrađene učenike srednjih škola na međunarodnim natjecanjima, za učenike koji se obrazuju za medicinske sestre/tehničare opće njegi, za učenike koji se obrazuju za deficitarna zanimanja za potrebe obrnštva, za pripadnike romske nacionalne manjine, stipendija za učenike i studente slabijeg socijalnog statusa, stipendija za učenike i studente s invaliditetom (prema podatcima JLS(R) Grada Zagreba – demografske mjere za 2021. godinu, te web stranici Ministarstva znanosti i obrazovanja).

Pandemija i prijelaz na online nastavu dodatno su ubrzali digitalizaciju i prijelaz na zeleniju i otporniju Europu, potrebu učenja, nadogradnje, kako usavršavanja vještina korištenja digitalnih alata za učinkovito izvođenje nastave i sudjelovanje, tako i obavljanja poslova otpornost i zadržavanje radnih mјesta.

#### PRIORITETI:

- Potreba povećanja pružanja usluga formalnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u skladu s Barcelonskim ciljevima.
- Praćenje inoviranja Barcelonskih ciljeva glede pružanja usluga obiteljima s predškolskom djecom.
- Prevencija ispadanja iz sustava odgoja i obrazovanja te stvaranje sustava praćenja .
- Zelena tranzicija.
- Cjeloživotno obrazovanje i osposobljavanje.

## ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST

### Socijalni dijalog i uključenost radnika

**Za vrijeme COVID prilagodbi i nakon njih sve više pozornosti usmjerava se socijalnom dijalogu i uključenosti radnika** što može bitno utjecati na pitanja zaposlenosti i nezaposlenosti. Socijalni dijalog možemo vidjeti kao jedan od procesa koji može potpomoći očuvanje postojećih i otvaranje novih radnih mјesta, podrazumijevajući da je kvalitetno radno mjesto primarni izvor prihoda koji ljudima daje osjećaj svrhe i postignuća. Upravo to Europska komisija stavlja u fokus ESSPom (Europska komisija, 2021.a). Posebnu pozornost treba posvetiti nekim skupinama koje su ranjive ili osjetljivije na oscilacije na tržištu rada, poput mladih i niskokvalificiranim radnika ili heterogene skupine samozaposlenih osoba kao onih koji rade putem platformi i u nesigumim uvjetima rada (Europska komisija, 2021.a). Akcijski plan Europskog stupa socijalni prava (Europska komisija 2021.b) naglašava da je važno intenzivirati socijalni dijalog na nacionalnoj razini i razini EU-a<sup>24</sup> kako se sve socijalne partnere drži bitnima u oporavku i u upravljanju budućim promjenama na tržištu rada.

Stanje socijalnog dijaloga u Hrvatskoj često se opisuje uz značajne ografe, primjerice vezane uz pokrivenost kolektivnim pregovaranjem, razjedinjenost sindikalne scene ili pak industrijske odnosi koji su obilježeni brojnim sporovima (Bagić, 2019; Grgurev, i Vukorepa, 2014, Bežovan i sur,

<sup>24</sup> Stoga se 2021. godine donio i Report on strengthening EU social dialogue (Nahles i Schmit, 2021)

2020). Istraživanje (Baturina i sur, 2022) pokazuje da se kvaliteta socijalnog dijaloga u Hrvatskoj smatra niskom, isto vrijedi i za kapacitete različitih aktera. Ne procjenjuje se da će se on poboljšati u budućnosti te se uglavnom nalaze ograničenja njegovom dalnjem razvoju.

Socijalni dijalog bitan je i na lokalnoj razini. Grad Zagreb i socijalni partneri osnovali su Gospodarsko-socijalno vijeće Grada Zagreba. Gospodarsko-socijalno vijeće Grada Zagreba osnovano je radi uspostave i razvitka trostranog dijaloga, zaštite i promicanja gospodarskih i socijalnih prava, odnosno interesa radnika i poslodavaca, vođenja uskladene gospodarske, socijalne, porezne i razvojne politike te poticanja, sklapanja i primjene kolektivnih ugovora na području Grada Zagreba, kao i razmatranja ostalih pitanja od zajedničkog interesa svih socijalnih partnera. Sporazum o osnivanju Gospodarskog socijalnog vijeća (Narodne novine 28/20) sklopili su Grad Zagreb, Hrvatska udruga poslodavaca, Nezavisni hrvatski sindikati, Savez samostalnih sindikata Hrvatske i Matica hrvatskih sindikata. Sagledavanje arhive, sjednica i zaključaka pokazuje diskontinuitet u djelovanju, nekoliko sporazuma i dopuna u razdoblju od 2005. do 2013. i zadnje zapisnike sa sjednica 2018./2019. godine. Zadnje izvješće o radu također je podneseno za 2019 godinu.<sup>25</sup> Novoosnovano vijeće stoga ima priliku staviti socijalni dijalog u prvi plan kako bi se pospješio razvoj grada i postigla veća inkluzivnost i zajednički rad oko bitnih gospodarsko-socijalnih pitanja na lokalnoj razini.

### Zaposlenost i nezaposlenost

U 2021. godini COVID-19 pandemija nastavila je djelovati na strukturu zaposlenosti i nezaposlenosti, kako na nacionalnoj razini tako i na području grada Zagreba. Prema<sup>26</sup> skupnoj statistici isplata radnika u potporama za očuvanje radnih mesta na nacionalnoj razini vidimo da je u svibnju 2020. godine te potpore ukupno koristilo preko pola milijuna radnika, da bi u istom razdoblju 2021. godine ta brojka pala na otprilike 118 tisuća.

Grad Zagreb	2018.	2019.	2020.
Ukupno zaposleni	429 545	437 624	437 646 <sup>27</sup>
Zaposleni u pravnim osobama	399 809	407 528	407 117
Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	29 216	29 578	30 015
Poljoprivrednici	520	518	514
Broj nezaposlenih osoba	17 450	14 964	20 287 <sup>28</sup>

Tablica 3. Broj zaposlenih i nezaposlenih u Gradu Zagrebu. (Grad Zagreb, 2021)<sup>29</sup>

Vidljivo je da je u Gradu Zagrebu u 2020. godini u odnosu na 2019. broj zaposlenih ostao uglavnom isti. Ta stabilnost broja zaposlenih optimističan je pokazatelj u jeku pandemije. Vidljivo je da po broju zaposlenih prema pravnim oblicima bilo 6,9% zaposlenih u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija, a tek 0,1% poljoprivrednika. Većina je bila zaposlena u pravnim osobama svih oblika vlasništva, njih 93%. Prema stupnju obrazovanja Grad Zagreb ima relativno povoljnu strukturu zaposlenih.

<sup>25</sup> [https://www.zagreb.hr/userdocsimages/archiva/gospodarstvo/gsv/sjednice%20i%20zaklju%C4%8Dci,%20akti/2019/zapisnici/izvjesce\\_o\\_radu%20za\\_2019..pdf](https://www.zagreb.hr/userdocsimages/archiva/gospodarstvo/gsv/sjednice%20i%20zaklju%C4%8Dci,%20akti/2019/zapisnici/izvjesce_o_radu%20za_2019..pdf)

<sup>26</sup> <https://mjera-zrm.hzz.hr/korisnici-potpore/skupna-statistika-korisnici-potpore-ocuvanje-radnih-mjesta/>

<sup>27</sup> od toga 217 678 žena

<sup>28</sup> Od toga 10 200 žena

<sup>29</sup> Statistički ljetopis Grada Zagreba podatke o broju zaposlenih navodi za datum 31. ožujka, a broja nezaposlenih za 31. prosinca.

Tako je u 2020. u Gradu Zagrebu u pravnim osobama bilo zaposleno 41,3% onih sa završenim studijem (prediplomskim, diplomskim ili postdiplomskim), te 50,1% onih sa srednjom školom. Priopćenje za svibanj 2021. godine daje novije podatke<sup>30</sup>, primjerice navodi se da je u svibnju 2021. broj zaposlenih iznosi 425 921, a od toga su 199 618 činile žene.

No u proteklom razdoblju značajno se povećao broj nezaposlenih što dobrom dijelom možemo pripisati učincima COVID-19 pandemije na gospodarstvo i općenito mogućnosti poduzetničkog djelovanja. U navedenoj gradskoj statistici iz treće tablice vidi se jasan porast broja nezaposlenih za preko pet tisuća. Stopa registrirane nezaposlenosti prema gradskim priopćenjima<sup>31</sup> u svibnju 2021. iznosi 4,1%, tj. bilo je 18 159 nezaposlenih.<sup>32</sup> Među nezaposlenima je u Gradu Zagrebu razmjerno velik broj visokoobrazovanih (19,5%).<sup>33</sup>

U navedenoj gradskoj statistici iz tablice 3 vidi se jasan se porast broja nezaposlenih za preko pet tisuća. Stopa registrirane nezaposlenosti prema gradskim priopćenjima<sup>34</sup> u svibnju 2021 iznosi 4,1%, odnosno bilo je 18 159 nezaposlenih.<sup>35</sup> Među nezaposlenima je 19,5% visokoobrazovanih (Grad Zagreb, 2021).

U Gradu Zagrebu prosječna mjesecna isplaćena netoplaća u pravnim osobama za svibanj 2021. je iznosila 8.249 kuna, što je porast prosječne mjesecne isplaćene neto plaće u pravnim osobama za 6,8% u odnosu na svibanj 2020., kada je iznosila 7.686 kuna.

Grad Zagreb, uslijed pandemije COVID-19, u listopadu 2021. u odnosu na veljaču 2020. bilježi pad prosječnih bruto plaća u tri područja djelatnosti, od kojih najveći pad bilježi djelatnost C (Prerađivačka industrija) za 7,8%.<sup>36</sup>

Za praćenje ovih aspekta bitno je spomenuti da Grad Zagreb izdaje publikaciju Urbani pokazatelji Grada Zagreba i europskih gradova (Grad Zagreb, 2021.b), između ostalog i pokazatelje o zaposlenosti i nezaposlenosti. Stoga se Zagreb lako može staviti u kontekst drugih europskih gradova.

## PRIORITETI I PREPORUKE

Pandemija COVID-19 u 2021. nastavila je imati učinke na strukturu zaposlenosti i nezaposlenosti na području grada Zagreba. Prilagodba radne snage i prilagodljivost na buduće promjene tržišta rada (primjerice i u okviru zelene i digitalne tranzicije koja se na razini EU nameće kao prioritet) treba se većsada značajno stavlјati na dnevni red.

Preporuča se sagledati koji su moguće aspekti prekvalifikacija novonezaposlenih kako bi se jačale njihove vještine i mogućnosti na tržištu rada. S druge strane za određene poslove i struke u kojima nedostaje radnika, kao i onima koje se vide bitne za budući gospodarski rad grada, potrebno je oblikovati prikladne politike privlačenje radne snage, ne samo iz drugih dijelova Hrvatske, već i iz inozemstva. Socijalni dijalog na lokalnoj razini može biti okvir stavljanja u fokus ovih tema i rasprave mogućih rješenja, kao i drugih koji bi implementirali akcijski plan europskog stupa socijalnih prava prema ostvarenju brojnijih i boljih radnih mjesta.

<sup>30</sup> <https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/zaposleni%202021/Zaposleni%20V.%202021.pdf>

<sup>31</sup> <https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/zaposleni%202021/Zaposleni%20V.%202021.pdf>

<sup>32</sup> HZZ u svojim priopćenjima daje sliku kretanja u periodu naše analize. Uspoređujući lipanj 2020. i lipanj 2021. godine, navodi povećanje broja nezaposlenih sa 17 356 na 19 161. (<https://www.hzz.hr/content/stats/0621/HZZ-PR-Nezaposlenost-Zaposljavanje-06-2021.pdf>)

<sup>33</sup> (Grad Zagreb, 2021) podaci 31. prosinca 2020.

<sup>34</sup> <https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/zaposleni%202021/Zaposleni%20V.%202021.pdf>

<sup>35</sup> HZZ u svojim priopćenjima daje sliku kretanja u periodu naše analize. Uspoređujući lipanj 2020 i lipanj 2021 godine navodi povećanje od broja nezaposlenih sa 17 356 na 19161. (<https://www.hzz.hr/content/stats/0621/HZZ-PR-Nezaposlenost-Zaposljavanje-06-2021.pdf>)

<sup>36</sup> [https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/pla%C4%87e%202021/Pla%C4%87e%20X.%202021\\_web.pdf](https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/pla%C4%87e%202021/Pla%C4%87e%20X.%202021_web.pdf)

## EKONOMSKI POKAZATELJI

Grad Zagreb je najsnažniji gospodarski centar u Hrvatskoj. Svi usporedni pokazatelji s drugim županijama i gradovima potvrđuju da Grad Zagreb po većini gospodarskih pokazatelja pozitivno prednjači, ima povoljniji položaj, pa tako i dominantnu ulogu u hrvatskom gospodarstvu.

Osnovne značajke gospodarskog stanja u Gradu Zagrebu prema zadnjim raspoloživim službenim podacima ukazuju na njegov dominantan položaj i visoku koncentraciju ukupnih gospodarskih aktivnosti:

- Grad Zagreb stvara trećinu ukupnog hrvatskog BDP-a,
- u njemu živi gotovo svaki peti stanovnik Hrvatske,
- u Zagrebu radi više nego svaka četvrta osoba od ukupnog broja zaposlenih u Hrvatskoj,
- BDP *per capita* viši je za skoro 74% od hrvatskog prosjeka,
- prosječno isplaćena plaća je 15,8% veća od hrvatskog prosjeka.

Tablica1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Grada Zagreba i Republike Hrvatske

Pokazatelj	Grad Zagreb	RH	GZ u RH (%)
Broj stanovnika (Popis 2021. – prvi rezultati)	769 944	3 888 529	19,8
Površina (kopno, km <sup>2</sup> )	641	56 594	1,1
Broj stanovnika po km <sup>2</sup> (2021.)	1 201	68,7	-
BDP (mil. HRK, 2019.)	142 185	412 2228	34,3
BDP po stanovniku (HRK, 2019.)	176 012	101 354	173,7
Broj ukupno zaposlenih osoba (studenzi 2021.)	431 130	1 572 437	27,4
Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća, pravne osobe (HRK, listopad 2021.)	8.267 kn	7.140 kn	115,8

Izvor: Državni zavod za statistiku, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada – Odjel za statističke i analitičke poslove, Priopćenje 7. ožujka 2022.

Tablica 2. Bruto investicije u dugotrajnu imovinu od 2016. do 2020. godine u Gradu Zagrebu.

Bruto investicije	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Indeksi		
						2017. 2016.	2018. 2017.	2019. 2018.
<b>Ukupno u dugotrajnu imovinu</b>	<b>24.830.422</b>	<b>26.758.964</b>	<b>26.273.840</b>	<b>31.404.262</b>	<b>29.411.575</b>	<b>107.8</b>	<b>98.2</b>	<b>119.5</b>
U novu dugotrajnu imovinu	22.924.846	23.586.374	24.311.286	28.616.183	27.320.102	102.9	103.1	117.7
U rabljenu dugotrajnu imovinu	1.905.576	3.172.590	1.962.554	2.788.079	2.091.473	166.5	61.9	142.1

Izvor: DZS; obrada: GUSPRG - Odjel za statističke i analitičke poslove

Rashodi Proračuna Grada Zagreba u 2020. ostvareni su u iznosu od 11,6 milijardi kuna. Od toga po područjima izdvojeno je: 31,7% za obrazovanje, 16,3% za zdravstvo, 12,2% za usluge unapređenja stanovanja i zajednice, 10,7% za ekonomске poslove, 9,0% za rekreaciju, kulturu, religiju, 8,8% za socijalnu zaštitu, 8,3% za opće javne usluge, 1,8% za zaštitu okoliša, te 1,2% za javni red i sigurnost.<sup>37</sup>

U 2020. ukupne bruto investicije u dugotrajnu imovinu investitora koji imaju sjedište u Gradu Zagrebu (Tablica 2.) iznosile su 29,4 milijardi kuna, što je nominalni pad za 6,3% u odnosu na 2019. godine.

#### **Potpore za razvoj poduzetništva mladih i poduzetnika početnika**

Radi uključivanja mladih u poduzetničke aktivnosti te stvaranje preduvjeta za veći broj održivih poslovnih potuhata mladih i poduzetnika početnika, Grad Zagreb provodi niz aktivnosti usmjerenih na stručnu, financijsku i infrastrukturnu podršku.<sup>38</sup>

<sup>37</sup> Izvrše nije Proračuna Grada Zagreba za 2020. Kratki vodič, <https://www.ijf.hr/upload/files/file/ZG-vodici/izvrsenje-2020.pdf> posjećeno 15. ožujka 2022.

<sup>38</sup> Program poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu 2019. - 2023., (Službeni glasnik Grada Zagreba 23/16, 2/18 i 23/18).

Mladi s područja Grada Zagreba, kao i svi zainteresirani koji imaju namjeru pokrenuti poslovnu aktivnost, mogu dobiti stručnu i savjetodavnu pomoć u Poduzetničkom centru koji djeluje u okviru Zagrebačkog inovacijskog centra d.o.o.

U razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2021. u ZICER-u inkubirano je ukupno 85 poduzetnika. Tijekom navedenog izvještajnog razdoblja 12 je novih poduzetnika započelo program inkubacije, dok je 8 izašlo iz prostora te je zaključno sa 30. lipnja 2021. broj inkubiranih poduzetnika 77.<sup>39</sup>

Tijekom izvještajnog razdoblja 19 je poduzetnika koristilo virtualnu inkubaciju (dostupnost svih sadržaja i usluga ZICER-a bez korištenja modula) kao vanjski članovi ZICER-a. Inkubirane tvrtke u fokusu imaju široki spektar djelatnosti koje uključuju energetiku, robotiku, umjetnu inteligenciju, primijenjenu elektroniku, mobilnost, turizam, nutricionizam i sl. Poseban naglasak stavlja se na razvoj novih proizvoda i inovativnih rješenja, a razvojni timovi različitih interesa često se povezuju i ostvaruju nove suradnje.

Tijekom posljednjih šest godina putem edukacija svoja poduzetnička znanja unaprijedilo je 13 705 polaznika na 851 održanih seminara, a održano je i 15 935 individualnih savjetovanja. U izvještajnom razdoblju ZICER je sudjelovao u provedbi 5 projekata sufinanciranih sredstvima Europske unije kroz različite programe i fondove Europske unije, kao što su programi Europske teritorijalne suradnje, program HORIZON 2020 i program ERASMUS +.

Vrijednost projekata veća je od 8 milijuna eura, dok je udio ZICER-a u proračunima istih preko pola milijuna eura u višegodišnjem razdoblju provedbe projekata. Projekti su vezani za razvoj novih ili unaprjeđenje postojećih usluga koje poduzetničke potporne institucije pružaju malim i srednjim poduzećima, kao što je pristup alternativnim izvorima financiranja, povezivanje akademске zajednice sa *start-upovima*, poticanje investicija u energetske projekte, te jačanje uloge kulturne i kreativne industrije u ekonomskom razvoju.

#### ZAKLJUČAK:

- **Grad Zagreb najsnažniji je gospodarski centar na što ukazuju i činjenice udjela u BDP - u.**
- **Grad Zagreb motor je razvoja Hrvatske u cijelosti.**
- **Grad Zagreb ima najveći udio stanovništva koji glavna sredstva za život osigurava iz stalnoga rada.**
- **Stalan je rast investicija u Gradu Zagrebu.**
- **U okviru Proračuna Grada Zagreba znatan udio sredstava izdvaja se za socijalne programe.**
- **Program poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu 2019.**
- **2023. daje snažan zamah razvoju gospodarstva.**

<sup>39</sup> Poslovno izvješće uprave za razdoblje od 1.1.2021. do 30.6.2021., <https://www.zicer.hr/wp-content/uploads/2021/11/01.-Polugodis%CC%8Cnje-poslovno-izvjes%C8Cc%CC%81e-2021-sa-svim-prilozima.pdf>

## ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Europski stup socijalnih prava među svojim načelima ističe u **poglavlju 16 zdravstvenu skrb**, koja se definira kao pravo na pravovremen pristup kvalitetnoj, pristupačnoj, preventivnoj i kurativnoj zdravstvenoj skrbi. Pored toga, **poglavlje 17** tematizira se **uključenost osoba s invaliditetom** te definira pravo na potporu dohotku koja im omogućuje dostojan život, usluge koje im omogućuju sudjelovanje na tržištu rada, društvu te radnom okruženju prilagođenom njihovim potrebama. **Poglavlje 18** ističe važnost razvoja politika **dugotrajne skrbi** i definira pravo na pristupačne i kvalitetne usluge dugotrajne skrbi, osobito na usluge skrbi u vlastitom domu i u zajednici.

Akcijski plan za provedbu Europskog stupa socijalnih prava definira konkretnе mjere i ciljeve do 2030. godine te naglašava dijeljenu odgovornost za provedbu i dostizanje ciljeva između EU-a i država članica, uključujući različite razine vlasti i druge dionike.

U Akcijskom planu istaknut je problem povećanja opterećenosti zdravstvenih sustava i sustava dugotrajne skrbi uslijed **pandemije**. Negativni učinci vidljivi su u povećanju vremena za ostvarenje zdravstvene skrbi, strukturnim problemima manjka osoblja te u dalnjem povećanju zdravstvenih nejednakosti. Dokument ističe ciljeve jačanja otpornosti, pristupačnosti i djelotvornosti zdravstvenih sustava. Specifično, ciljevi su unapređenje primarne zdravstvene zaštite i skrbi o mentalnom zdravlju, povećanje pristupa kvalitetnoj zdravstvenoj skrbi i smanjenje socijalnih, teritorijalnih i ekonomskih nejednakosti u pristupu zdravstvenoj zaštiti. Kako bi radila na postizanju ciljeva, EK predložit će nove alate za bolje mjerjenje prepreka i nedostataka u pristupu zdravstvenoj skrbi. Također, starenje stanovništva jača potražnju za uslugama **dugotrajne skrbi** te stavlja naglasak na pitanja kvalitete i jednakosti u pristupu ovim uslugama. EK planira tijekom 2022. godine predložiti inicijativu o dugotrajnoj skrbi kako bi utvrdila okvir za reforme politika s pomoću kojih će se razvijati održiva dugotrajna skrb koja omogućuje bolji pristup kvalitetnim uslugama za one kojima su potrebne.

U Komunikaciji Komisije o europskoj zdravstvenoj uniji predlažu se rješenja za otpornost, pristupačnost i djelotvornost zdravstvenih sustava u EU-u, odnosno mjere kojima bi se poboljšala sposobnost država članica u nošenju s budućim zdravstvenim krizama te osigurala dostupnost, priuštivost i inovativnost medicinske opreme.

U ispunjenju opisanih ciljeva, države članice potiče se na ulaganje u radnu snagu u zdravstvenom sustavu, kao i sustavu skrbi, poboljšanje njihovih radnih uvjeta i pristuposposobljavanju, kao i na digitalizaciju zdravstvenih sustava i uklanjanje zdravstvenih nejednakosti.

Područje zdravlja i u drugoj polovini 2020. te u 2021. nastavlja biti obilježeno COVID-19 panemdijom i povezanim izazovima organizacije zdravstvene zaštite. U promatranom razdoblju u Zagrebu je, nakon povoljnijeg razdoblja u ljetnim mjesecima, došlo do snažnog rasta broja slučajeva, koji je nastavljen i u prvoj polovini 2021. godine.

Tablica: Broj slučajeva koronavirusa u Gradu Zagrebu

Datum	31.8.20.	30.9.20.	31.10.20.	30.11.20.	31.12.20.
Broj slučajeva	2 393	3 591	13 554	28 989	41 262
Datum	30.1.21.	28.2.21.	31.3.21.	30.4.21.	31.5.21.
Broj slučajeva	44 370	45 968	50 920	64 336	70 047
					70 658

Izvor: [www.koronavirus.hr](http://www.koronavirus.hr)

Akcijski plan za provedbu Europskog stupa socijalnih prava ističe položaj osoba s invaliditetom i prepreke s kojima se one susreću. Unatoč ostvarenom napretku u položaju osoba s invaliditetom i pristupu njihovim pravima, daljnji napor i poboljšanja potrebni su prije svega u područjima zdravstva, zapošljavanja te obrazovanja i vještina. Paralelno s Akcijskim planom, donesena je i nova Strategija za prava osoba s invaliditetom za razdoblje 2021.-2030., u skladu s ciljevima Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

Grad Zagreb osigurava podršku osobama s invaliditetom različitim **programima, uslugama te djelovanjem gradskih ustanova**.

Savjetovanje i pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća provodi se kroz Savjetovalište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji. U razdoblju lipanj 2020. - lipanj 2021., ovu uslugu koristilo je 40 korisnika.

Raniji Gradski ured za branitelje kontinuirano provodi bolničko liječenje medicinskom rehabilitacijom za HRVII i članove obitelji smrtno stradalih, zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, s ciljem postizanja i očuvanja što boljeg zdravstvenog statusa. Ured provodi i preventivne sistematske pregledе za hrvatske branitelje i članove obitelji smrtno stradalih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja s prebivalištem u Zagrebu. Sistematski je pregled ciljano namijenjen ranom otkrivanju plućnih i srčanih bolesti te prevenciji najčešćih malignih oboljenja.

U izvještajnom razdoblju na medicinsku rehabilitaciju upućen je 101 korisnik, dok je sistematski pregled obavilo 518 osoba.

Savjetovalište za supruge i djecu hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a djeluje s ciljem sveobuhvatnog pristupa i psihosocijalne intervencije usmjerene na oporavak pojedinca, a potom i cjelokupne obitelji. Ciljana skupina na koju je usmjeren rad Savjetovališta, supruge su i djeca branitelja liječenih od PTSP-a. U izvještajnom razdoblju pružena je pomoć kroz individualna i grupna savjetovanja za ukupno 223 korisnika.

Nadalje, temeljem Odluke o socijalnoj skrbi, Grad Zagreb organizira rekreativno-terapeutski program ljetovanja za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom. U 2020. ovaj program nije organiziran zbog epidemije Covid-19. U prvoj polovini 2021. obavljene su sve potrebne pripreme te je ostvaren program besplatnog ljetovanja za 197 korisnika u Domu Crvenog križa u Novom Vinodolskom, u tri termina tijekom kolovoza i rujna, uz organizirane radionice i niz rekreativnih aktivnosti.

Grad Zagreb od 2005. kontinuirano provodi program stomatološke zdravstvene zaštite za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, koja se organizira i provodi u dvije ambulante.

Prilagodbom prostora i opreme te pristupom educiranog osoblja osiguran je viši standard zdravstvene zaštite za ove posebno ranjive skupine. Zbog epidemije COVID - 19, usluge stomatološke zdravstvene zaštite realizirane su u smanjenom opsegu. U Domu zdravlja Zagreb-Centar usluge je koristilo 474 osoba s invaliditetom, a izvršene su 1 234 stomatološke usluge, dok je u Stomatološkoj poliklinici Zagreb izvršeno je 2 415 stomatoloških usluga za 672 djece s teškoćama u razvoju.

U području **zdravstvene zaštite mentalnog zdravlja i prevencije ovisnosti**, od ukupnog broja intervencija timova za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti u 2020. godini u gradu Zagrebu (71 596), najveći broj intervencija odnosio se na individualni tretman (65,1%), zatim slijedi psihoterapija (14,4%), intervencije (9,1%), obrada podataka i izrada mišljenja (4,5%), dok su ostale preventivne i tretmanske aktivnosti slabije zastupljene. Tek 1,5% aktivnosti odnosio se na prevenciju, 2,1% na medijske aktivnosti, aktivnosti rada s obitelji od 0,9%, dok se uopće ne bilježe aktivnosti grupnog rada (HZJZ, 2022.). Podaci Službe za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ govore da je tijekom 2020. godine došlo do promjene u pristupu korisnicima usluga (radi proglašenja pandemije bolesti COVID - 19 dana 11. ožujka 2020., ali i potresa u Zagrebu 22.ožujka 2020.) u smislu prilagodbe rada, tj. umjesto fizičkog kontakta s korisnicima i terenskog preventivnog rada, aktivnosti su se provodile putem raznih komunikacijskih kanala (e-pošta, online komuniciranje, telefon itd.). Nadalje, ista Služba tijekom 2020. godine bilježi pad broja korisnika usluga od 10% u odnosu na prethodnu godinu u svim dobnim skupinama, osim u onoj od 41 do 50 godina, dok je broj žena i muškaraca podjednak (NZJZ, 2021).

Kontinuitet suradnje Grada Zagreba s organizacijama civilnog društva u području zaštite zdravlja u razdoblju od 30. lipnja 2020. do 30. lipnja 2021. godine ostvaruje se kroz više modela.

U području zaštite zdravlja putem Javnog natječaja prioriteti financiranja su:

1. Promicanje i unapređenje zdravlja
2. Prevencija i rano otkrivanje bolesti
3. Rehabilitacija, resocijalizacija i socijalne usluge
4. Promicanje prava pacijenata
5. Promicanje važnosti darivanja i presađivanja organa

Putem Javnog natječaja financirano je 87 programa u iznosu 1.397.441,26 kuna.

Jednokratne potpore udrugama dodijeljene su za jednokratne aktivnosti putem Javnog poziva za podnošenje prijava za dodjelu jednokratnih finansijskih potpora udrugama za 2021., prilikom čega je financirano 67 projekata u iznosu 903.370,00 kn.

Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo bio je partner u dva projekta te nositelj jednog projekta financiranog iz EU fondova, s iznosom od ukupno 250.419,82 kuna. Projekt „Svi za pamćenje – SPAM“ provodi se od rujna 2020. do rujna 2022. godine. Projekt je usmjeren osobama s Alzheimerovom bolesti i drugim oblicima demencija, kao i njihovim članovima obitelji uz pomoć razvoja dviju novih socijalnih usluga: uspostave popodnevнog boravka za oboljele te vezane usluge prijevoza u boravak i mobilnog tima prema potrebi korisnika. Drugi projekt, „Žene za žene“ provodi se od listopada 2020. do travnja 2022. godine. Cilj je obrazovanje i ospoznavanje pripadnica marginaliziranih skupina na tržištu rada te njihovo zapošljavanje u pružanju pomoći ženama oboljelim od malignih bolesti. Pored toga, Grad je bio partner organizacijama civilnog društva u jednom projektu financiranom iz domaćih javnih izvora.

Prioriteti u području zdravstvene zaštite u Gradu Zagrebu istaknuti su imajući u vidu ciljeve Akcijskog plana za provedbu Europskog stupa socijalnih prava.

#### **PREPORUKE:**

- Ulagati u jačanje otpornosti zdravstvenih ustanova kojima je Grad Zagreb osnivač za lakše nošenje s izazovima organizacije zdravstvene zaštite uslijed nastavka COVID-19 pandemije te u pripremi za buduće krize zdravstvenog sustava.
- Strateškim pristupom ulaganja u usluge dugotrajne skrbi i u suradnji s relevantnim dionicima, Grad Zagreb može biti predvodnikom razvoja programa dugotrajne skrbi kao jednog od prioriteta socijalne i zdravstvene skrbi.
- Unapređenje jednakosti pristupa zdravstvenim uslugama i uslugama dugotrajne skrbi kako bi se smanjile nejednakosti u pristupu pravima; jačati transparentnost i jednakost u ostvarenju prava na ove usluge.
- Kroz partnerstva s OCD i drugim dionicima podupirati razvoj socijalnih inovacija u programima preventivne zdravstvene zaštite, podrške osobama s invaliditetom i uslugama dugotrajne skrbi.
- Raditi na unapređenju alata za praćenje i publiciranje relevantnih zdravstvenih i socijalnih pokazatelja te evaluacija postojećih programa dugotrajne skrbi i (ne)jednakosti u ostvarenju prava na usluge.

## PROGRAMI SOCIJALNE SKRBI

„Poticanje socijalne uključenosti i borba protiv siromaštva temeljne su vrijednosti našeg europskog načina života.“ (EK, 2021:21).

**Europski stup socijalnih prava** previđa načela i prava ključna za funkcioniranje tržišta rada i sustave socijalne sigurnosti. Poglavlje 3 – Socijalna zaštita i uključenost uključuje prava iz šireg aspekta socijalne zaštite, od dohodovnih potpora, do pristupa socijalnim i zdravstvenim uslugama i socijalnoj podršci. Akcijski plan za provedbu ESPS-a sadrži tri glavna cilja koja treba ostvariti do 2030., a koji su u skladu s UN-ovim ciljevima održivog razvoja. Prvi cilj odnosi se na područje zapošljavanja, drugi na vještine i osposobljavanje, a treći cilj naglašava područje socijalne zaštite: cilj je da se do 2030. broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti smanji za najmanje 15 milijuna, od čega najmanje 5 milijuna bi trebala biti djeca (EK, 2021.). U Akcijskom planu navodi se kako, iako je siromaštvo smanjeno u posljednjem desetljeću, cilj ranije strategije Europa 2020 koji se odnosio na smanjenje siromaštva nije ostvaren te se očekuje dodatno pogoršanje situacije uslijed COVID-19 pandemije što će očekivano dovesti do veće finansijske nesigurnosti, siromaštva i dohodovnih nejednakosti. Primjereno i obuhvat sustava socijalne zaštite pokazuje nedostatke u nošenju s ovim izazovima. Posebna pozornost treba biti usmjerena ublažavanju siromaštva djece i prekidanju međugeneracijskog prijenosa siromaštva. Mjere iz Akcijskog plana prema tome predviđaju ulaganje u djecu kako bi se ujednačile šanse i obrazovni ishodi, dohodovne potpore kroz programe minimalnog dohotka i potporama za (priuštivo) i kvalitetno stanovanje te uspostavu djelotvornog pristupa osnovnim uslugama i resursima, kao jamstvo socijalne i ekonomski uključenosti.

Potrebno je prilagoditi sustave socijalne zaštite kako bi obuhvatili nove skupine u riziku, što zahtjeva strukturne reforme.

U postizanju navedenih ciljeva, Europska komisija potiče javna tijela da zajamče učinkovite i obuhvatne mreže socijalne sigurnosti i pristup potpornim uslugama. U tome se zagovara zajedničko djelovanje i politička obaveza i odgovornost institucija EU-a, nacionalnih, regionalnih i lokalnih tijela, socijalnih partnera i organizacija civilnog društva.

**Zagrebačka strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2025.** usvojena je na 40. sjednici Gradske skupštine Grada Zagreba 16. ožujka 2021. To je prvi strateški dokument koji tematizira borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti na lokalnoj razini u Republici Hrvatskoj. Strateški cilj Zagrebačke strategije je prevencija i smanjenje rizika od siromaštva i socijalne isključenosti na području Grada Zagreba. Kako bi se ostvario taj strateški cilj, zadani su i sljedeći podciljevi:

1. Razvijati dinamični model socijalnih prava koja će biti ciljana, obuhvatna, adekvatna te nadopunjavajuća u cilju zadovoljenja egzistencijalnih potreba građana Grada Zagreba i uključivanja u zajednicu,
2. Osigurati kvalitetu, dostupnost i raznovrsnost socijalnih usluga te socijalnim ulaganjem omogućiti punu participaciju građana Grada Zagreba u društvu,
3. Provoditi sustavna i sveobuhvatna istraživanjima o kvaliteti života, dobrobiti i socioekonomskom statusu osoba koje su u najvećem riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u Gradu Zagrebu za stvaranje uvida u potrebe građana,

4. Unapređivati suradnju ključnih dionika u procesu unapređenja modela socijalne zaštite i senzibilizacija javnosti za problematiku siromaštva i socijalne isključenosti.<sup>40</sup>

*Prava iz nadležnosti Grada Zagreba*

Temeljem Odluke o socijalnoj skrbi (Sl. glasnik Grada Zagreba, 26/14, 19/15, 06/16, 16/16, 23/16, 4/19, 6/20, 17/20 pročišćeni tekst, 22/20 i 8/21) Grad Zagreb osigurava široku lepezu prava socijalne skrbi, pored prava što ih osigurava Republika Hrvatska na osnovi Zakona o socijalnoj skrbi. Ona uključuju:

- a) novčane pomoći (novčana pomoć umirovljenicima, novčana pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane pomoći umirovljenicima, novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine, novčana pomoć osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja, novčana pomoć za osobne potrebe (džeparac) korisnicima doma za starije osobe, naknada za troškove stanovanja),
- b) pomoći u naravi (pomoć djeci u mlječnoj hrani; pomoć u obiteljskim paketima; ljetovanje; prehrana u pučkoj kuhinji; pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a različitim skupinama korisnika),
- c) privremeni smještaj,
- d) drugi oblici pomoći (pomoć u kući, savjetovanje i pomaganje, podmirenje pogrebnih troškova).

*Tablica: broj korisnika temeljem Odluke o socijalnoj skrbi – novčane pomoći 2020./2021.*

<b>NOVČANE POMOĆI</b>			
<b>Oblik pomoći</b>	<b>Broj korisnika</b>	<b>Projekt tijekom drugih 6 mjeseci 2020. te prvih 6 mjeseci 2021. godine</b>	<b>Na dan 30.06. 2021.</b>
Novčana pomoć umirovljenicima	Korisnici pomoći od 200,00 kn:	3 492 / 3 401	3 657
	Korisnici pomoći od 300,00 kn:	2 100 / 1 971	1 945
	Korisnici pomoći od 400,00 kn:	1 351 / 1 213	1 171
UKUPAN BROJ KORISNIKA:		<b>6 943 / 6 585</b>	6 773
Novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoći i njegu i korisnicima osobne invalidnine	Korisnici pomoći od 100,00 kn:	2 638 / 2 626	2 617
	Korisnici pomoći od 200,00 kn:	11 905 / 12 442	12 706

<sup>40</sup> Chrome-extension://efaidnbmnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=http%3A%2F%2Fweb.zagreb.hr%2FSjednic e%2F2017%2Fsjednice\_skupstine\_2017.nsf%2F0%2FC12581370033D600C1258680004E6002%2F%24FILE%2F0 4%2520Strategija.pdf&clen=1019015

<b>UKUPAN BROJ KORISNIKA:</b>		<b>14 543 / 15 068</b>	15 323
Novčana pomoć za osobne potrebe (džeparac) korisnicima doma za starije osobe	Korisnici pomoći smješteni u domovima čiji je osnivač Grad Zagreb	307 / 290	293
	Korisnici pomoći smješteni u domovima kojima je osnivač vjerska zajednica, trgovacko društvo, udruga i druga domaća ili strana, pravna ili fizička osoba	5 / 5	5
<b>UKUPAN BROJ KORISNIKA:</b>		<b>312 / 295</b>	298
Naknada za troškove stanovanja	Nositelji prava obitelj:	674 / 598	576
	Nositelj prava samac:	1 397 / 1 355	1 342
<b>UKUPAN BROJ NOSITELJA PRAVA:</b>		<b>2 071 / 1 953</b>	1 918
Novčana pomoć osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja		<b>86 / 88</b>	91
Novčana pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane pomoći umirovljenicima		<b>1 841 / 1 702</b>	1 767

Tablica: broj korisnika temeljem Odluke o socijalnoj skrbi – pomoći u naravi 2020./2021.

<b>POMOĆI U NARAVI</b>			
<b>Oblik pomoći</b>	<b>Broj korisnika</b>	<b>Prosjek tijekom drugih 6 mjeseci 2020. te prvih 6 mjeseci 2021. godine</b>	Na dan 30.06. 2021.
Pomoć djeci u mlijeko hrani	Broj djece koja su ostvarila navedeno pravo	<b>23 / 10</b>	9
<b>Oblik pomoći</b>	<b>Broj korisnika</b>	<b>Prosjek tijekom drugih 6 mjeseci 2020. te prvih 6 mjeseci 2021. godine</b>	Na dan 30.06. 2021.
Pomoć u obiteljskim paketima	Broj nositelja: Broj korisnika – hrvatskih branitelja	<b>229 / 206 597 / 598</b>	201
	Broj djece:	<b>345 / 311</b>	301

Dječe ljetovanje	Ljetovanje: djeca - korisnici GU za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom		0 <sup>41</sup>
	Ljetovanje: djeca –korisnici GU za branitelje		
Prehrana u pučkoj kuhinji	<b>Broj nositelja</b> (osoba na koju glasi socijalna iskaznica uz čije predočenje ostvaruju pravo)	<b>1 263 / 1 207</b>	1 195
	<b>Ukupan broj korisnika</b>	<b>2 114 / 2 008</b>	1 980
<b>PRAVO NA BESPLATNU PRIJEVOZNU KARTU<sup>42</sup></b>			Broj korisnika na dan 30.06. 2021.
<p>Putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobes invaliditetom, pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a (Ukupan broj odobrenih zahtjeva bez nezaposlenih osoba s invaliditetom):</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- umirovljenici čiji su ukupni prihodi jednaki ili manji od 3.200,00 kn mjesечно,</li> <li>- korisnici zajamčene minimalne naknade nesposobni za rad i privređivanje,</li> <li>- osobe starije od 65 godina koje nisu korisnici mirovine, a čiji su ukupni prihodi jednaki ili manji od 3.200,00 kn,</li> <li>- osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja,</li> </ul> <p>Putem Gradskog ureda za gospodarstvo, energetiku i zaštitu okoliša (sukladno članku 34. Odluke o socijalnoj skrbi, <i>Službeni glasnik Grada Zagreba</i> 26/14, 19/15, 6/16, 16/16, 23/16, 4/19, 6/20, 17/20 – pročišćeni tekst, 22/20 i 8/21)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- nezaposlene osobe.</li> </ul> <p>Putem Gradskog ureda za branitelje, pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- članovi obitelji smrtno stradalog, zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja.</li> </ul>			

Sukladno Odluci o novčanoj pomoći hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata u povodu blagdana Uskrsa I Božića (Službeni glasnik Grada Zagreba 4/19) Gradski ured za branitelje osigurao je novčanu pomoć povodom Božića 2020. godine za 408, a povodom Uskrsa 2021. godine za ukupno 413 hrvatskih branitelja korisnika zajamčene minimalne naknade ili naknade za nezaposlene hrvatske branitelje.

<sup>41</sup> U 2020. program nije provođen zbog COVID-19 pandemije, dok je u prvoj polovini 2021. napravljena priprema za javnu nabavu za uslugu ljetovanja osoba s invaliditetom.

<sup>42</sup> Podaci za druge skupine koje temeljem Odluke o socijalnoj skrbi ostvaruju pravo na besplatnu kartu ZET-a prikazani su u drugim pripadajućim poglavljima

Prema statističkom ljetopisu Grada (Grad Zagreb, 2021.), u prošlom petogodišnjem razdoblju (2016.-2020.) dolazi do trenda pada broja korisnika novčane pomoći umirovljenicima za 43%. Istovremeno, porastao je broj novčanih pomoći korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine za više od trećine. Broj osoba kojima je priznat status roditelja njegovatelja ili njegovatelja u promatranom razdoblju gotovo je udvostručen. S druge strane, primjetanje pad broja korisnika prava usmjerenih pomoći obiteljima: broj korisnika pomoći djeci u mlječnoj hrani smanjen je za gotovo 85%, pomoć u obiteljskim paketima za trećinu, pomoć u prigodnim dječjim paketima prigodom blagdana Uskrsa i Sv. Nikole za više od 60%, a broj korisnika ljetovanja za više od trećinu (posljednje prikazuje razliku između 2016.-2019., budući da 2020. ljetovanje nije organizirano zbog pandemije COVID-19). Broj korisnika usluge pomoći u kući, temeljem rješenja Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom pokazuju trend blagog rasta.

#### *Prava iz nadležnosti CZSS-a*

Tablica: Broj korisnika i prava temeljem Zakona o socijalnoj skrbi u Gradu Zagrebu (stanje 31.12.2020.)

Vrsta prava	Broj korisnika
ZAJAMČENA MINIMALNA NAKNADA:	
1. Ukupno naknada (samaca i kućanstava)	5 099
2. Ukupno obuhvaćenih osoba	6 792
NAKNADA ZA OSOBNE POTREBE KORISNIKA SMJEŠTAJA	1 319
JEDNOKRATNA NAKNADA:	
1. Ukupno naknada u izvještajnoj godini	11.31
2. Različiti korisnici (samci i kućanstvo) kojima je jednom ili više puta odobrena naknada u izvještajnoj godini	7 232
NAKNADE U VEZI S OBRAZOVANJEM	23
OSOBNA INVALIDNINA	6 503
DOPLATAK ZA POMOĆ I NJEGU	11 168
STATUS RODITELJA NJEGOVATELJA ILI NJEGOVATELJ	657
NAKNADA DO ZAPOSLENJA	217
SOCIJALNE USLUGE (ukupno korisnika):	
POMOĆ U KUĆI	303
PSIHOSOCIJALNA PODRŠKA	998
RANA INTERVENCIJA	233
POMOĆ PRI UKLJUČIVANJE U PROGRAME ODGOJA I OBRAZOVANJA (INTEGRACIJA)	27
BORAVAK	1 384
ORGANIZIRANO STANOVANJE	176
NAKNADA ZA TROŠKOVE STANOVANJA	-
NAKNADA ZA TROŠKOVE OGRJEVA - u izvještajnoj godini	1 601

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, 2021.

Udio u ukupnom stanovništvu korisnika zajamčene minimalne naknade u Gradu Zagrebu iznosi 0,9% (u usporedbi s prosjekom RH, gdje udio korisnika iznosi 1,3% stanovništva). Prema podružnicama CZSS-

a, najveći je na području podružnice Peščenica (2,2%) te Dubrava (1,4%), dok je najmanji na području podružnice Gornji grad (0,4), Črnomerec (0,5%), Sesvete (0,5%) i Susedgrad (0,5%) (MROSP, 2021.).

Grad Zagreb osnivač je i tri **ustanove socijalne skrbi** za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom: Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži „Mali dom-Zagreb“, Centar za rehabilitaciju Silver i Centar za pružanje usluga u zajednici „Novi Jelkovec“. Dnevni dom za rehabilitaciju djece i mladeži „Mali dom-Zagreb“ od 2009. godine kontinuirano provodi rehabilitacijske programe za djecu s višestrukim teškoćama. Centar Silver ustanova je socijalne skrbi jedinstvena u ovom dijelu Europe koja u rehabilitaciju djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom uključuje rad sa psima pomagačima. Centar Novi Jelkovec novoosnovana je ustanova socijalne skrbi Grada Zagreba koja je tijekom 2020. započela s pružanjem socijalne usluge organiziranog stanovanja i poludnevni/dnevni boravak za odrasle osobe s tjelesnim invaliditetom, osiguravajući smještaj za 25 korisnika u pet stambenih zajednica. Od studenog 2021. pruža i usluge rane intervencije, budući da se pokazala značajna potreba u lokalnoj zajednici.

#### **PREPORUKE:**

- Preispitati adekvatnost sustava socijalne zaštite u odgovoru na povećanu socijalnu ranjivost i zaštitu novih skupina u riziku, kao posljedica Covid-19 pandemije.
- Ulagati u daljnji razvoj usluga ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, imajući u vidu važnost ovih programa za prekidanje međugeneracijskog prijenosa rizičnih siromaštva te revidiranih Barcelonskih ciljeva, sukladno Akcijskom planu za provedbu ESSP-a.
- Razvijati programe prevencije i ublažavanja siromaštva djece, koji trebaju uključivati usluge ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, kao i dohodovne potpore i olakšavanje roditeljima pristup tržištu rada.
- U Partnerstvu s organizacijama civilnog društva, razvijati programe prevencije i ublažavanja siromaštva (djece) te podupirati socijalne inovacije, posebice u četvrtima s većom stopom rizika od siromaštva i otežanim pristupom osnovnim uslugama.
- Ulagati u daljnji razvoj socijalnih usluga kroz postojeće i nove ustanove socijalne skrbi kojima su osnivači Grad Zagreb i RH (djeca s teškoćama u razvoju, osobe s različitim vrstama invaliditeta – gluhe osobe, osobe s mentalnim oštećenjem, osobe s višestrukim teškoćama). Usluge trebaju ravnomjerno biti dostupne u svim dijelovima Grada Zagreba.
- Provoditi mjere i aktivnosti Zagrebačke strategije **borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2025.**

## SUFINANCIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA

### Civilno društvo kao aktivan element Europskog stupa socijalnih prava

Ostvarivanje ciljeva europskog stupa socijalnih prava zajednička je politička obveza i odgovornost institucija EU-a, nacionalnih, regionalnih i lokalnih tijela, socijalnih partnera i civilnog društva te stoga Europska komisija u svom akcijskom planu promiče udruživanje snaga radi postizanja rezultata ESSPa (Europska komisija, 2021.b). Nekoliko stupova socijalnih prava orijentirani su za mogućnosti pružanja socijalnih usluga različitim ranjivim populacijama (primjerice, samo da spomenemo neke: stup 11: Skrb o djeci i potpora djeci, stup 17. Uključenost osoba s invaliditetom ili pak 18. Dugotrajna skrb).

Europski se stup socijalnih prava u svojim načelima oslanja na suradnju svih sektora u ostvarivanju socijalne dobrobiti, to je posebno bitno na lokalnim razinama gdje udruge mogu biti značajan element pružanja socijalnih usluga i osiguravanja kvalitete života ranjivih skupina. To blisko kombiniranje socijalne politike podrazumijeva holističku socijalnu politiku koja regulira i oslanja se na različite sektore u pružanju usluga (Svetlik, 1993.; Evers 2005). Koprodukcija kao bitan koncept potiče suradnju između tijela javne vlasti i građana u proizvođenju i pružanju socijalnih i drugih usluga. No, za sada ne postoji mnogo primjera u kojima građani na lokalnoj razini sudjeluju u pružanju socijalnih usluga. Također, socijalno je poduzetništvo jedan od inovativnih principa rada koji može doprinijeti ostvarenju ciljeva ESSPa. U EU se kontekstu pokazalo da se upravo socijalna poduzeća najviše bave područjima koja spadaju u socijalnu politiku (Europska komisija, 2021.c). Primjerice, značajan su aspekt socijalna poduzeća radne integracije koja se tek stidljivo razvijaju i u Hrvatskoj (Baturina i Babić, 2021).

**Do sada je Grad Zagreb pokazao da financira različite organizacije civilnog društva iz socijalnog područja gdje se i u ovoj godini obraćao različitim ranjivim skupinama.** Zagrebačka strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2025. godine naglašava lokalni model socijalne zaštite koji je usmjeren socijalno ugroženim građanima te navodi posebnu vrijednost civilnog društva za djelatnost socijalne skrbi jer odražava kapacitete građanstva i doprinose socijalnom uključivanju i koheziji zajednice.

Analiza (Babić i Baturina, 2019) ukazuje da se Zagreb može smatrati „lokalnom socijalnom državom“ sa izdašnom socijalnom politikom. Ona se dijelom realizira preko udruga. Grad Zagreb razvija i brojne usluge i programe te financira udruge iz područja socijalnog i humanitarnog značenja ciljevima koji su upravo usmjereni poboljšanju kvalitete života i razvoju socijalnih usluga. Taj rad treba se nastaviti i osnažiti jer Europska komisija ne poziva samo članice i socijalne partnere, nego i civilno društvo - „da se uključe u zajednički rad na ubrzanju provedbe stupa u pojedinim sferama nadležnosti te da brzo provedu njegova načela kako bi jaka socijalna Europa mogla biti uzor ostatku svijeta“ (Europska Komisija, 2021.a).

## Sufinanciranje projekata i programa

Na početku ćemo dati kratki prikaz financiranih programa, projekata i aktivnosti u 2020. i 2021. (od 30. lipnja 2020. do 30. lipnja 2021. godine).

Programi, projekti i aktivnosti udruga i drugih organizacija civilnog društva financirani su iz više područja. **Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom<sup>43</sup>** sufinancira programe, projekte i aktivnosti iz područja prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mlađeži, socijalnog i humanitarnog značenja, područja pružanja socijalne usluge privremenog smještaja te razvoja mreže socijalnih usluga usmjerenih prioritetnim korisničkim skupinama.

Ukupno je putem javnog natječaja iz područja **prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mlađeži** financirano 106 udruga i drugih organizacija civilnog društva te 122 programa i projekata, a putem javnog poziva financirane su 2 aktivnosti udruga i drugih organizacija civilnog društva. Iz područja **socijalnog i humanitarnog značenja** financirano je 94 programa i projekata te 41 aktivnost. Ukupno su financirane 82 udruge i druge organizacije civilnog društva putem javnog natječaja te 40 putem javnih poziva. U području **pružanja socijalne usluge privremenog smještaja** financirane su 2 organizacije i 3 programa. Razvoj mreže socijalnih usluga usmjerenih prioritetnim korisničkim skupinama područje je u kojem je financirano 13 udruga i drugih organizacija putem natječaja (ukupno 13 programa). Sveukupno je u navedenom razdoblju financirano 246 udruga i drugih organizacija civilnog društva te je za financiranje 278 programa, projekata i aktivnosti utrošeno 10.819.375,42 kuna.

Nadalje, **Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom** nastavio je sufinancirati programe, projekte i aktivnosti udruga i drugih organizacija civilnog društva iz područja socijalnog i humanitarnog značenja za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom. U razdoblju od 30. lipnja 2020. do 31. prosinca 2020., putem javnih natječaja iz područja socijalnog i humanitarnog značenja za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom, sufinancirano je 7 trogodišnjih programa (6 udruga) i 35 jednogodišnjih programa i projekata (29 udruga), a putem javnog poziva dodijeljeno je 12 jednokratnih finansijskih potpora udrugama (10 udruga). Za navedeno je utrošeno 2.411.250,00 kuna. U razdoblju od 1. siječnja 2021. do 30. lipnja 2021. isplaćena su finansijska sredstva (1. rata za 2021.) za 7 ugovorenih trogodišnjih programa (6 udruga), u iznosu od 486.250,00 kuna.

**Gradski ured za zdravstvo** provodio je dva natječaja - jedan vezan za prevenciju ovisnosti te drugi za javnozdravstvene i zdravstvene programe te je financirao 15 udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba (11 putem javnog natječaja, 4 putem javnog poziva). Broj financiranih programa i projekata bio je 17 (13 putem javnog natječaja i 4 putem javnog poziva). Unutar drugog natječaja bilo je financirano 66 udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba putem javnog natječaja (te još 55 putem javnog poziva). Ukupan je broj financiranih programa ili projekata bio 74 putem javnog natječaja te još 61 putem javnog poziva. Ukupan iznos sufinanciranja za oba natječaja bio je 2.300.811,26 kuna.

**Gradski ured za branitelje** navodi za 2020. i 2021. ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba putem javnog natječaja (69), te još 47 putem javnog poziva. Ukupno se putem javnog natječaja financiralo 99 programa ili projekata te još putem javnog poziva njih 59. Ukupan iznos financiranja bio je 3.240.011,76 kuna.

<sup>43</sup> Novim ustrojem gradske uprave ovaj ured dobio je novi naziv i djelokrug poslova te je sada **Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom** što će moguće utjecati na područja i načine financiranja civilnog društva u ovom području.

**Gradski ured za obrazovanje, sport i mlade** u navedenom razdoblju proveo je natječaj za obrazovanje i informatizaciju mladih gdje je financirao putem javnog natječaja 21 udrugu i druge pravne i fizičke osobe te 2 putem javnog poziva (broj programa i projekata jednak je 21 putem javnog natječaja te 3 putem javnog poziva). Ukupno je dodijeljeno 341.000,00 kuna.

U 2020. godini temeljem Javnog natječaja za financiranje trogodišnjih programa udruga iz područja pružanja socijalne usluge privremenog smještaja beskućnika i potpore radu skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji za razdoblje od 2019. do 2021., iz Proračuna Grada Zagreba sklopljeno je 5 ugovora o financiranju druge godine trogodišnjih programa u ukupnom iznosu od 3.760.000,00 kuna.

Kroz sve navede urede Grad Zagreb je financirao organizacije civilnog društva s ukupno 23.358.698,44 kuna.<sup>44</sup>

**Grad Zagreb je kroz različite urede imao projekte u partnerstvu s udrugama/ustanovama/javnim tijelima odobrenima od strane europskih fondova i programa Unije.** Primjerice, možemo spomenuti Gradski ured za branitelje koji je sklopio partnerstva s Udrugama iz Domovinskog rata na tri projekta: 1. Projekt „Socijalno se uključi i zaposli - SUZI“, Program „Zaželi - zapošljavanja žena“, 2. Pridruži se – Aktivni u mirovini u okviru ESF-a, 3. „Pronađi me!“ - provedba aktivnosti dosega i obrazovanja neaktivnih mladih osoba u NEET - ESF. Također, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u 2020. i 2021. godini bio je partner ili nositelj u više projekata financiranih iz Europskih fondova, prije svega ESF-a. Osim toga, Grad je bio nositelj projekta financiranog iz ESF-a „Novi Jelkovec-mjesto neovisnog življenja“, koji je započeo s provedbom u lipnju 2020. Cilj projekta je kroz razvoj novih, učinkovitih i uključivih socijalnih usluga doprinijeti socijalnoj uključenosti osoba s invaliditetom. Uz ove projekte, Grad sudjeluje u Obzor 2020 projektu „Transport innovation for vulnerable to exclusion people needs satisfaction“, čiji je cilj osmišljavanje i testiranje digitalnih rješenja za prijevoz osoba s invaliditetom i njihovih skrbnika, te je partner na projektu „RESET - relaunching employment with social economy in the territories“, koji se provodi unutar Cosme programa za konkurentnost malih i srednjih poduzeća.

Kada pogledamo dostavljene podatke o projektima u partnerstvu između grada Zagreba i udruga/ustanova/javnih tijela koji su odobreni od strane europskih fondova i u provedbi u 2020. i 2021. godini, vidimo da je ukupno aktivno 18 projekata iz različitih izvora (najviše financiranih iz Europskog socijalnog fonda, njih 14) povezanih s područjem djelovanja Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.<sup>45</sup> Gradski ured za zdravstvo navodi još dva projekta (financirani iz Interrega i Europskog socijalnog fonda), te je ukupni iznos Gradu dodijeljenih sredstava bio 250.419,82 kuna. Ukupni proračun europskih projekata u kojima grad Zagreb kao partner ima određene iznose su oko 30 milijuna kuna.<sup>46</sup>

K tome grad Zagreb pomaže i udrugama koje imaju EU projekte u provedbi. Kroz Javni poziv za sufinanciranje provedbe projekata udruga ugovorenih iz programa Europske unije, fondova Europske unije i inozemnih fondova za 2020. i 2021. godinu, ukupan broj financiranih udruga i drugih pravnih i

<sup>44</sup> Uključujući nastavak financiranja trogodišnjih programa udruga. U 2020. godini raspisani su Javni natječaj za financiranje trogodišnjih programa udruga iz područja socijalnog i humanitarnog značenja za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom kroz pružanje i zvaninsticionalnih usluga za razdoblje od 2020. do 2022. godine iz proračuna Grada Zagreba i Javni natječaj za financiranje programa i projekata udruga iz područja socijalnog i humanitarnog značenja za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom iz Proračuna Grada Zagreba za 2020.

<sup>45</sup> Gradski ured za branitelje navodi još tri projekta na kojima je bio partner ali bez opisa uloge te u njima nema udjela dodijeljenih sredstava gradu Zagrebu.

<sup>46</sup> Postoji i još neki drugi primjeri korisnih projekta. Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje uredio je i opremio Terapijski vrt u Sesvetama kroz EU projekt „ProGIreg“ financiran u 100 % iznosu EU sredstvima koji je namijenjen je osobama s invaliditetom i djeci s poteškoćama u razvoju.

fizičkih osoba u području socijalne zaštite bio je 18 te još jedna u području unapređenja kvalitete života osoba s invaliditetom. Ukupno financiranih programa ili projekata u oba područja bilo je 17, a ukupna finansijska sredstva koja su izdvojena iznosila su 914.799,21 kn.

#### PRIORITETI I PREPORUKE

U ovim turbulentnim vremenima potrebno je dalnjim i posebnim natječajima podupirati civilno društvo na lokalnoj razini kako bi se premostila nepouzdanost financiranja na nacionalnoj razini. Preporuka je i **nastaviti kontinuirano raspisivati** natječeće različitim gradskih ureda usmjerenih prema različitim ranjivim skupinama i razvoju civilnog društva kako bi se ostvarilo veće sudjelovanje građana i njihovih organizacija u ostvarivanju dobrobiti na lokalnoj razini. Za to bi se više moglo pouzdati i u usklađivanje s okvirom Europskog stupa socijalnih prava.

Također moguće je snažnije zagovarati projekte koji jačaju gradske četvrti, uz što bi se moglo napraviti istraživanje koje bi mapiralo potrebe u različitim gradskim četvrtima, sve kako bi se potaknulo njihovo rješavanje i od strane civilnog društva i u partnerstvu s Gradom (što je dijelom moguće realizirati s putem EU sredstava).

No za veće dosege financiranja nužno je napredovati s analitikom i mjerljivim učinaka organizacija civilnog društva što bi podrazumijevalo konkretni registar projekta i područja njihovog djelovanja. Onda bi se mogli ustanoviti neki od indikatora ili načina na koji bi se pratio doprinos programa razvoju socijalnog i drugih područja u Gradu Zagrebu.

## LITERATURA:

1. Babić, Z, & Baturina, D. (2019). *Social plan of the city of Zagreb 2014-2020: "What Is Planned and what has Been achieved?"* Preparatory study for the social policy, jobs & growth. Croatian Science meet regions event, held in Zagreb, Croatia 17. 10. 2019. Brussels, Belgium: European Commission Joint Research Centre.
2. Bagić, D. (2019). Croatia. U: Müller,T. Vandaele, K. Waddington,M J. (Ur.) *Collective bargaining in Europe: towards an endgame*. Volume I, II, III and IV. Brussels: ETUI.
3. Bežovan, G., Matančević, J., Baturina, D. (2020). *Usporedna analiza okvira za socijalni dijalog u EU zemljama*. Zagreb: Novi sindikat.
4. Baturina, D., Babić,Z (2021) *Socijalna ekonomija i socijalno poduzetništvo*. Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
5. Burza nekretnina (2022). Statistike. Dostupno na: <https://www.burzanekretnina.com/statistike>. Posjećeno 8. veljače 2022.
6. Državni zavod za statistiku (2022). *Procjena stanovništva prema dobnim skupinama i spolu, po županijama 2020.* Dostupno na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku: [https://www.dzs.hr/PXWeb/Selection.aspx?px\\_path=Stanovni%c5%a1tvo\\_Procjene%20stanovni%c5%a1tva&px\\_tableid=SP22\\_2.px&px\\_language=hr&px\\_db=Stanovni%c5%a1tvo&rxd=c289fc64-87ed-404e-94aa-40aa2b645421](https://www.dzs.hr/PXWeb/Selection.aspx?px_path=Stanovni%c5%a1tvo_Procjene%20stanovni%c5%a1tva&px_tableid=SP22_2.px&px_language=hr&px_db=Stanovni%c5%a1tvo&rxd=c289fc64-87ed-404e-94aa-40aa2b645421).
7. Državni zavod za statistiku (2021). Prirodno kretanje stanovništva u 2020. Pristupljeno na stranici Državnog zavoda za statistiku: <https://www.dzs.hr/>.
8. Europska Komisija (2021). Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava. Pristupljeno na stranici: <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/hr/>.
9. Evers, A. (2005). Mixed Welfare Systems and Hybrid Organizations: Changes in the Governance and Provision of Social Services. *International Journal of Public Administration*, 2(9), 737-748.
10. European Institute for Gender Equality (2020). Gender Equality Index 2020: Croatia. Pristupljeno na stranici: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2020-croatia>.
11. Europska komisija (2021). Europski stup socijalnih prava u 20 načela. Pristupljeno na stranici Europske komisije: [https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles\\_hr](https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_hr).
12. Europska komisija (2021.b). KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA. Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava, Prilog 1. Ključne mjere Komisije.
13. Europska komisija (2021). KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA. Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava. Pristupljeno na stranici: [https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b7c08d86-7cd5-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0010.02/DOC\\_1&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b7c08d86-7cd5-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF).
14. Europska Komisija (2022). Strategija za rodnu ravnopravnost. Postignuća i ključna područja djelovanja. Pristupljeno na stranici Europske Komisije: [https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy\\_hr](https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_hr).

15. Grad Zagreb (2022). Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2021. – prvi rezultati Grad Zagreb. Pristupljeno na stranici: [https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/Popis2021\\_Prvi%20rezultati\\_Grad%20Zagreb.pdf](https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/Popis2021_Prvi%20rezultati_Grad%20Zagreb.pdf).
16. GRADSKI URED ZA GOSPODARSTVO, EKOLOŠKU ODRŽIVOST I STRATEGIJSKO PLANIRANJE, PROSJEČNE MJESEČNE NETO I BRUTO PLAĆE LISTOPAD 2021. Dostupno na web stranici: <sup>1</sup>[https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/pla%C4%87e%202021/Pla%C4%87e%20X.%202021\\_web.pdf](https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/pla%C4%87e%202021/Pla%C4%87e%20X.%202021_web.pdf).
17. Gradski ured za obrazovanje, 2021.
18. Grgurev, I., Vukorepa, I. (2015). Uloga sindikata u doba gospodarske krize u Hrvatskoj. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 65, (3-4): 387-408.
19. <https://stmpar.hr/hr>
20. HZJZ (2021). Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo.
21. HZJZ (2022). Zdravstvena zaštita mentalnog zdravlja, prevencija i izvanbolničko liječenje ovisnosti (tablica s podacima). Preuzeto sa: Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2020. – tablični podaci; <https://www.hzjz.hr/hrvatski-zdravstveno-statisticki-ljetopis/hrvatski-zdravstveno-statisticki-ljetopis-za-2020-tablicni-podaci/>.
22. *Kretanje broja stanovnika u Gradu Zagrebu od 2011. do 2020.* (2021). Grad Zagreb: Ured za demografiju.
23. Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska uprava Zagrebačka (2021). Izvješće o stanju i kretanju sigurnosnih pokazatelja na području Zagrebačke županije u 2020. godini. Pristupljeno na stranici: [https://www.zagrebacka-zupanija.hr/media/filer\\_public/95/8e/958e5165-4c76-4512-9166-6c9ee5f8d493/1\\_prijedlog\\_zakljucka\\_o\\_prihvacanju\\_izvjesca\\_o\\_stanju\\_i\\_kretanju\\_sigurnosnih\\_pokazatelja\\_na\\_podrucju\\_zagrebacke\\_zupanije\\_u\\_2020\\_godini.pdf](https://www.zagrebacka-zupanija.hr/media/filer_public/95/8e/958e5165-4c76-4512-9166-6c9ee5f8d493/1_prijedlog_zakljucka_o_prihvacanju_izvjesca_o_stanju_i_kretanju_sigurnosnih_pokazatelja_na_podrucju_zagrebacke_zupanije_u_2020_godini.pdf).
24. Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanim s COVID-19, Pedagoška/školska godina 2020./2021., dostupno na web stranici: [https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Modeli%20i%20preporuke%20za%20prove%20nastave%20u%202020-2021%20\(29.8.2020\).pdf](https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Modeli%20i%20preporuke%20za%20prove%20nastave%20u%202020-2021%20(29.8.2020).pdf).
25. Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine. *Narodne novine*, 42/2017.
26. Nahles, A., Schmit, N. (2021) *Report on strengthening EU social dialogue*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
27. Odluke o prijevozu putnika u javnom prometu. *Službeni glasnik Grada Zagreba* 20/13, 25/13 i 2/17.
28. Odluka o socijalnoj skrbi. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, 26/14, 19/15, 06/16, 16/16, 23/16, 4/19, 6/20.
29. Podatci JLS(R) Grada Zagreba – demografske mjere za 2021. godinu.
30. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2021). Izvješće o radu za 2020. godinu. Dostupno na stranici: <https://www.prs.hr/cms/post/392>.
31. Priopćenje Državnog zavoda za statistiku, Srednje škole kraj šk. g. 2019/2020. i početak šk. g. 2020./2021., preuzeto dana 5.2.2022. na povezničkoj stranici: [https://www.dzs.hr/Hrv\\_Eng/publication/2021/08-01-03\\_01\\_2021.htm](https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/08-01-03_01_2021.htm)

32. Službeni glasnik Grada Zagreba, br. 24 od 17. prosinca 2019. Program javnih potreba u osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju Grada Zagreba za 2020., dostupno na poveznič: <http://www1.zagreb.hr/slglasnik/index.html#/akt?godina=2019&broj=240&akt=74784f12f0840b0dc12584d3002a9b92>
33. Službeni glasnik Grada Zagreba, Program javnih potreba u osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju Grada Zagreba za 2021., dostupno na poveznič: <http://www1.zagreb.hr/zagreb/slglasnik.nsf/rest-akt/12b94af6e501f3edc125863f0039a395?Open>.
34. Službena stranica Grada Zagreba, Plaće/ mjeseca priopćenja za 2020. i 2021. godinu, dostupno na: <https://www.zagreb.hr/place/78712>.
35. *Statistički Ijetopis Grada Zagreba 2021.* (2021). Grad Zagreb: Gradski ured za strategijski planiranje i razvoj Grada, Sektor za strategijske informacije i istraživanja, Odjela za statističke i analitičke poslove.
36. Statistički Ijetopis Grada Zagreba podatke o broju zaposlenih navodi za datum 31. ožujka.
37. Svetlik, I. (1993). Regulation of the Plural and Mixed Welfare Systems. U: Evers, A. i Svetlik, I. (ur.) *Balancing Pluralism. New Welfare Mixes in Care for the Elderly.* Aldershot: Avebury.
38. Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH (2021). Europska komisija pokreće javno savjetovanje o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Pristupljeno na stranic: <https://ravnopravnost.gov.hr/print.aspx?id=3430&url=print>.
39. Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH (2021). Izvješće ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH za 2020. godinu. Pristupljeno na stranic: <https://ravnopravnost.gov.hr/dokumenti/10>.
40. Web stranica Grada Zagreba, Odgoj i obrazovanje, Sufinanciranje redovitog programa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, posjećena dana 3.2.2022., <https://www.zagreb.hr/najcesca-pitanja/141624>.
41. Web stranica Ministarstva znanosti i obrazovanja, podaci o osnovnim školama u gradu Zagrebu, posjećeno dana 7.2.2022.: <http://mzos.hr/dbApp/pregleđ.aspx?offset=900&appName=OS&search=2>.
42. Web stranica Ministarstva znanosti i obrazovanja, Popis učeničkih domova preuzeto dana 3.2.2022.: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/srednjoskolski-odgoj-i-obrazovanje/ucenicki-domovi/463>.
43. Web stranica Grada Zagreba Raspored premještaja učenika srednjih škola oštećenih u potresu za školsku godinu 2020./ 2021., posjećena 3.2.2022.: <https://www.zagreb.hr/raspored-premjestaja-ucenika-srednjih-skola-ostece/158313>
44. Web stranica Ministarstva znanosti i obrazovanja, Odluka o utvrđivanju cijene usluga smještaja i prehrane učenika u učeničkim domovima u 2021. godini preuzeto dana 3.2.2022.: <https://mzo.gov.hr/vijesti/odluka-o-utvrđivanju-cijene-usluga-smjestaja-i-prehrane-ucenika-u-ucenickim-domovima-u-2021-godini/4070>.
45. [www.koronavirus.hr](http://www.koronavirus.hr).
46. ZAGREB U BROJKAMA 2020, posjećeno 1. veljače 2022.: <https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/archiva/ZG%20u%20brojkama%202020%20digital%20linked.pdf>.

47. *Zagreb u brojkama 2021.* (2022). Grad Zagreb: Gradski ured za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijski planiranje, Sektor za strategijske informacije i istraživanja, Odjel za statističke i analitičke poslove.
48. Zagrebačka strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2025. godine.
49. *Zagrebačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2016. do 2020. godine* (2016). Grad Zagreb: Gradska skupština Grada Zagreba.